

Livar

Kako v letošnjem letu?

»Raziskava tržišča, izvozne aktivnosti, sprotno spremljanje stroškov, zaustavitev negativnih trendov poslovanja,« to je le nekaj glavnih usmeritev Livarjeve poslovne politike v letu 1989, ki jih je v razgovoru nanizal Livarjev glavni direktor Andrej Rode.

Majski ukrepi Zisa, naraščajoča inflacija, ki se je »uradno« povzpela na 251 odstotkov, padanje osebnih dohodkov (v Livarju skoraj za 200 DEM v letu 1988), stavke, mitingi itd., vse to so bile namreč neke vrste značilnosti jugoslovskega gospodarskega in političnega »cirkusa« v letu, ki se je komaj dobro izteklo. Vendar, ko smo se odločali za razgovor z Livarjevim glavnim direktorjem, nismo imeli v mislih tega burnega lanskoletnega vsakdana, kajti o tem je bilo že ogromno napisanega in interpretiranega z različnih zornih kotov, marveč vprašanja o delu, življenju in usmeritvah kolektiva v letu 1989, zlasti z vidika prehoda iz dogovorne na tržno ekonomijo in uveljavljanja njenih zakonitosti gospodarjenja, o katerih je in bo verjetno še veliko govora.

Posebej smo želeli dobiti odgovore o nadaljnjih Livarjevih usmeritvah. Vemo namreč, da v tržnem gospodarstvu trg priznava producentom pri proizvodnji blaga le povprečno množino dela, zato le-ti tudi venomer težijo k izboljšanju načina dela, razvoju, boljši organizaciji dela, znižanju najrazličnejših stroškov itd.

Takoj na začetku pogovora, malo za »segrevanje«, smo Livarjevega glavnega direktorja vprašali, kako kot gospodarstvenik ocenjuje poslovanje kolektiva v preteklem letu?

»Pri oceni poslovanja delovne organizacije Livar v preteklem letu, je potrebno upoštevati nekatera bistvena dejstva – pogoje gospodarjenja – s katerimi smo se srečevali. Mednje štejem inflacijo, neprestane spremembe zakonodajne tržne spremembe, ki so vplivale na Livarjevo gospodarjenje.

Če ocenjujemo poslovanje s tega zornega kota, bi leto 1988 lahko poimenovali, kot preizkusno za delovno organizacijo Livar. Zakaj? Pokazalo se je namreč, da se je kolektiv sposoben prilagajati tudi takim, neke vrste izrazitim spremembam, ki so se dogajale v ožjem in širšem jugoslovskega prostora v preteklem letu.

Z vidika ekonomskih kazalcev sicer ugotavljamo nazadovanje, glede na prejšnje leto. To se odraža predvsem v padanju finančne moči kolektiva, ki je za izpeljavo ciljev, povezanih z investicijami, še kako pomembna. Zato bomo negativna gibanja natančno analizirali ob razpravi zaključnega računa za leto 1988.

Na različnih sestankih v letu 1988, največkrat pa ob kvartalnih obračunih, sta bili kar nekajkrat izrečeni besedi »notranje rezerve«. Kje so po vaše te rezerve in kako jih aktivirati?

»Smatram, da pojem »notra-

njih rezerv«, o katerem smo nekajkrat govorili, predstavlja neizkoriščen potencial predvsem znotraj kolektiva. Pri tem mislim na pripravljenost članov kolektiva na različnih organizacijskih ravneh, da vse svoje sile usmerijo v realizacijo načrtovanih nalog, opredeljenih v planu za leto 1989. Pod tem pojmom ne mislim na neizkoriščene kapacitete – tudi to – vendar v prvi vrsti na kadrovske oz. človeški potencial. Vprašanje, ki se seveda postavlja kar samo, pa je, kako spodbuditi, motivirati oz. aktivirati ta potencial.

Istočasno je to tudi vprašanje strategije razvoja, ciljev in usmeritev ter realizacije tega v delovni organizaciji Livar. Smatram tudi, da je najprej potrebno postaviti realne cilje in šele nato ugotovljati notranje rezerve oziroma ugotoviti kje so, in zakaj niso čimbolj izkoriščene.

Že nekaj časa je moderno govoriti o presežkih delovne sile, zanima nas ali ti v Livarju obstajajo, in kako jih mislimo reševati?

»Trdim lahko, da v delovni organizaciji Livar nimamo presežkov delovne sile.

Že pred dvema letoma so samoupravni organi sprejeli odločitev o ustavitvi zaposlovanja oziroma, da se zaposluje samo tiste strokovno usposobljene kadre, ki so za nadaljnji razvoj kolektiva nujno potrebni. Glede na to, da danes še nimamo jasno izdelanih strateških ciljev, se včasih pojavi občutek, da nekateri oddelki in službe niso dovolj oz. celovito

angažirane.«

Kljub mnogim neznankam na gospodarskem področju, s katerimi vstopamo v novo poslovno leto, ste si verjetno izoblikovali neke vrste koncept poslovne strategije Livarja za leto 1989, zato nas zanimajo glavne usmeritve?

»Leto 1989 bo s tržno ekonomskega vidika pobodno preteklemu letu. Ugotavljamo namreč, da nas leto 1988 skoz ekonomske pokazatelje opazarja na to, da moramo z obstoječimi proizvodnimi programi in na obvladujočih tržnih segmentih narediti večji in hitrejši premik v smeri povečanja deleža tistih programov, ki so tržno zanimivi, istočasno pa seveda prinašajo ugodne finančne rezultate.

Glavne usmeritve Livarjeve poslovne politike v letu 1989 bi razvrstili takole:

– poudarek na raziskovanju tržišča in na povečanju deleža na jugoslovskega trgu.

– nadaljevanje izvoznih aktivnosti na konvertibilnem in klirinškem tržišču.

– zaustavitev negativnih trendov poslovanja (padanje fizičnega obsega, finančne moči itd.).

– sprotno – s pomočjo eksaktnih analiz – spremljanje gibanja stroškov poslovanja.

– nadaljnje razvijanje in dopolnjevanje sistema nagrajevanja v smislu večje motiviranosti članov kolektiva za realizacijo načrtovanih nalog, ki izhajajo iz planskih obveznosti.

– določene aktivnosti pa je potrebno usmeriti tudi na področje investicij.«

Zadnje čase se veliko govori o tržnem konceptu gospodarjenja. Bi lahko spregovorili nekaj besed o tem, kako si predstavljate to v Livarju?

»Delovna organizacija LIVAR je zadnja leto zelo povečala izvoz. Pogoji, da prodaš na zahodno tržišče pa je v tržnem obnašanju. To pa pomeni, da si po kvaliteti, dobavnih rokih in cenah sposoben konkurirati in pri tem ustvariti določen finančni efekt.

Tako obnašanje pa ni značilno za domače tržišče. V netržnem obnašanju vidim tudi enega od glavnih problemov domačega trga, skratka, domače tržišče enostavno ne sprejema zahodnega razmišljanja. Prepričan

sem, da je inflacija o kateri je toliko govora, glavni vzrok, da takih odnosov ne ustvarimo.«

Delovna organizacija Livar je največji izvoznik v poslovnem sistemu IMP, saj izvozi preko 40% celotne proizvodnje. Od tega večji del odlitkov v obe Nemčiji, medtem ko armature v Italijo in Nemčijo. Zadnje čase se za odlitke odpira tudi italijansko tržišče, za armature pa Sovjetska zveza. Kakšni so izvozni izgledi za leto 1989 in ali je po vašem smotno povečanje izvoza in do katere meje? Kaj pa domače tržišče?

»Izvoz bo tudi v letu 1989 predstavljal velik del v fakturirani realizaciji Livarja. Pravilno je razmišljanje do katerega obsega naj bi se izvoz povečeval. In če se že odločimo za povečanje, kakšna naj bi bila njegova vrsta oz. oblika. V Livarju moramo stremeti k takemu razmerju izvoza naproti domačemu trgu, da bomo sposobni prilagoditve vsakršnim tržnim spremembam. V kolikor se bomo uspeli prilagajati, kot dosedaj, mislim, da bomo sposobni se zoperstaviti vsem težavam in problemom, ki lahko nastopijo. Poleg tega izvoz v klasičnem smislu, samo kot izvoz odlitkov brez tesnejših poslovnih povezav s končnimi porabniki, Livarju v prihodnosti ne bo prinesel željenih ekonomskih učinkov.«

Tudi v Livarju počasi prihaja do spremembe v zavesti oziroma do spoznanja, da danes ni problem izdelati, marveč kako ga prodati. Po drugi strani pa vemo, da naši komercialisti še vedno kaj radi prodajajo »telefonično«. Takemu načinu prodaje pa je danes odzvonilo. Zato, kaj bi bilo po vašem mnenju potrebno narediti na področju, kar pod eno besedo pojmujejo trženje?

»V tem letu moramo obvladovanju trga nameniti posebno pozornost. Minili so namreč časi, ko smo bili v Livarju razprodani. Vnaprej za vse leto in več. V današnjih zaostrenih pogojih gospodarjenja, je potrebno tudi znati prodajati. Naši izdelki se prodajajo kot polproizvodi ali proizvodi in to deloma znanemu in neznanemu kupcu, zato je še kako pomembno spremeniti dosedanja način razmišljanja v komercialnem sektorju. To pa hkrati pomeni, da moramo mi poiskati kupca.«

Z izpeljavo investicije v temeljni organizaciji Livarna sive in nodularne litine konec leta

1986 smo dosegli določeno tehnično-tehnološko raven pri izdelavi odlitkov. Znana je potreba po modernizaciji strojnega parka Tovarne armatur. Poleg tega TOZD LBK še vedno čaka na izpolnitev dane obljube pred 10 leti o postavitvi novih proizvodnih prostorov. Kaj mislimo v Livarju storiti na tem področju?

»V letošnjem letu se je potrebno poleg določenih nadaljnjih vlaganj v modernizacijo tozda Livarna sive in nodularne litine lotiti tudi modernizacije obdelovalnice Tovarne armatur in pričeti z aktivnostmi v zvezi s postavitvijo novih proizvodnih prostorov za potrebe Livarne barvnih kovin.

Resnica pa je tudi ta, da vse naenkrat ne bo mogoče realizirati. Zato moramo nujnost neke investicije gledati skoz prizmo ekonomske učinkovitosti in povečanja celotne gospodarske moči kolektiva, to pa velja tudi za prej omenjeni investiciji. Če se izkaže, da bo takih in podobnih investicij večje število, potem je treba za prioriteto določiti še dodatne kriterije, kot na primer tehnološko, delovne pogoje itd. Kljub vsemu pa to ne pomeni, da se moramo za vsako ceno lotiti investicije.«

Kot že rečemo, je Livar precejšen izvoznik. Na nekaj Livarjevih kolegijih v zadnjih dveh mesecih preteklega leta je bilo omenjeno vključevanje v Evropo po letu 1992. Glede tega nas zanima, kako se Livar, če se, pripravljata tako imenovano enotno evropsko tržišče, oziroma kako daleč smo s prilagajanjem evropskim normativom in standardom ter, kdo in s kakšnimi konkretnimi nalogami je zadolžen?

»Mislim, da je poleg »Evrope 1992« pomembno tudi kakšen bo Livar 1992. S problemom »Evropa 1992« se ukvarja veliko število najrazličnejših slovenskih in jugoslovskega institucij. Dejstvo je, da se bo po letu 1992 spremenil določen dosedanja način dela z evropskimi deželami. Sam Livar se bo zelo težko prilagodil novim pogojem. Zato nam bodo vse bodoče aktivnosti in informacije neke vrste kažipot dela in vključevanja na tem področju. Zato je tudi prejšnje razmišljanje o povečanju izvoza neposredno povezano z razmišljanjem o Evropi po letu 1992. Mislim, da bodo uspešno zoprvala najrazličnejši problemom nastajanja združene Evrope tista podjetja ali poslovni sistemi, ki

jim bo uspelo svoj izvoz vezati na dohodkovno odvisnost. Pri tem imam v mislih, da bo tuji partner imel interes vlagati v naša podjetja in seveda deliti tudi skupno usodo.«

Z novim letom je pričela veljati cela paleta novih zakonov, med drugim tudi v štirih delovnih zakonih Zakon o podjetjih, ki po nekaterih mnenjih strokovnjakov pomeni soliden temelj za izhod iz znanih težav jugoslovskega gospodarstva.

Že sredi lanskega leta smo v Livarju po tihem razmišljali o poslovnih in samoupravni reorganizaciji. S sprejetjem zakonov o podjetjih in na osnovi tega tudi lažjo potjo do udejanjenja tega razmišljanja ste verjetno že pomislili, kako in kdaj ter s kakšnimi jasno postavljenimi vsebinskimi cilji naj bi v Livarju začeli z reorganizacijo?

»Res je, v letu 1988 smo v Livarju razmišljali o reorganizaciji in s tem v zvezi imeli že tudi nekaj informativnih sestankov. Vendar smo kasneje te aktivnosti iz objektivnih razlogov (napovedane spremembe zakonodaje) preložili na leto 1989.

Smatram pa, če ni jasno postavljenih vsebinskih ciljev, kaj želimo z reorganizacijo doseči, potem so vsakršne spremembe neuspešne, kar se je pokazalo v preteklosti. Zato pa, dokler ni jasno izoblikovan bodoči koncept celotnega poslovnega sistema IMP-ja, in dokler v Livarju ne bomo izoblikovali strateških usmeritev razvoja, bomo še poslovali v sedanji organizacijski obliki. Vse to naj bi bila namreč podlaga za upravičenost poslovne in samoupravne reorganizacije Livarja.«

Kako komentirate kolektivni odstop jugoslovske vlade, in kaj pričakujete od nove?

»O kolektivnem odstopu zvezne vlade oz. Zisa mislim, da je odločitev, gledana skoz dosežene rezultate dela organa, pravilna.

Vsak podoben organ, ki bo v prihodnje sestavljen na način, kot v preteklosti – po ključu megle na strokovnost – ne bo uspešen. Poleg tega pričakujem, da je blizu čas, ko bomo v Jugoslaviji spoznali nujnost ekonomskega razmišljanja in obnašanja. Od nove vlade pa želim, da kljub današnji težki gospodarski in politični situaciji začrta tržno naravnano gospodarsko politiko izhoda iz vsem znanih razmer.«

I. MUNIČ

Promont

Projektna zasnova razvoja

Skladno s srednjeročnimi usmeritvami ter z letnimi plani smo v DO PROMONT v letu 1988 začeli konkretizirati zamisli na razvojnem področju. Tako smo že v začetku leta 1988 izoblikovali in verificirali program razvojnih nalog, ki naj bi jih izvajali v obdobju 1988–1990. V okviru tega programa smo določili vsebino posamezne naloge, nosilca, izvajalce in roke, v katerih naj bi se naloge izvajale. Le-te so tudi časovno opredeljene s predvidenim porabljenim časom. Po posameznih sektorjih smo tako izoblikovali naslednje programe:

Za tehnični sektor: plinski program (instalacijski kosi MONO-BLOK za plinske hišne priključke, cevi in elementi za hišne plinske priključke, T-kosi varjene izvedbe, reducirni kosi, penasti in manšestasti čistilci za plinovode, signalizator – lokator čistilca).

– vodovodni program (sanitarne kabine, prirobnice),
– ogrevanje – racionalizacija (jekleni nerjaveči dimniki, ekonomajzerji, dimnik plinov).

Za projektivno razvojni sektor – odd. strojnih instalacij: sistemi za varčevanje z energijo (izkoriščanje odpadne toplote – voda, dimni plini, itd., izkoriščanje alternativnih virov energije – geotermalna, sonce itd.).
– industrijski trislojni dimniki
– uvajanje računalnikov v delo in izdelavo programov

Za odd. tehnologije vode: ozračevalna blazina
– lamelna usedalnik
– paketna seržna naprava za odpadne vode
– odplinjenje kisika v energetiki
– odplinjevalci CO₂

V posebnem teamu, ki je sestavljen iz nosilcev posameznih

nalog, se četrletno ali po potrebi večkrat preverja stopnja, do katere je posamezna razvojna naloga izvršena in se sprejema ukrepe, potrebne za pospešitev dela v zvezi z razvojnimi nalogami.

S ciljem, da razvojna prizadevanja pospešimo in pravilno lociramo, smo konec leta 1988 ustanovili posebni sektor, ki se bo ukvarjal predvsem z razvojem. Glavna naloga sektorja bo v razvoju in v uvajanju novih proizvodov in novih nemontažnih tehnologij na področju osnovnih dejavnosti. Sektor je oblikovan iz treh oddelkov o področjih: energitike, vodovoda, plina in novih izdelkov. Seveda je sedaj naša prva naloga pridobiti ustrezne strokovne kadre.

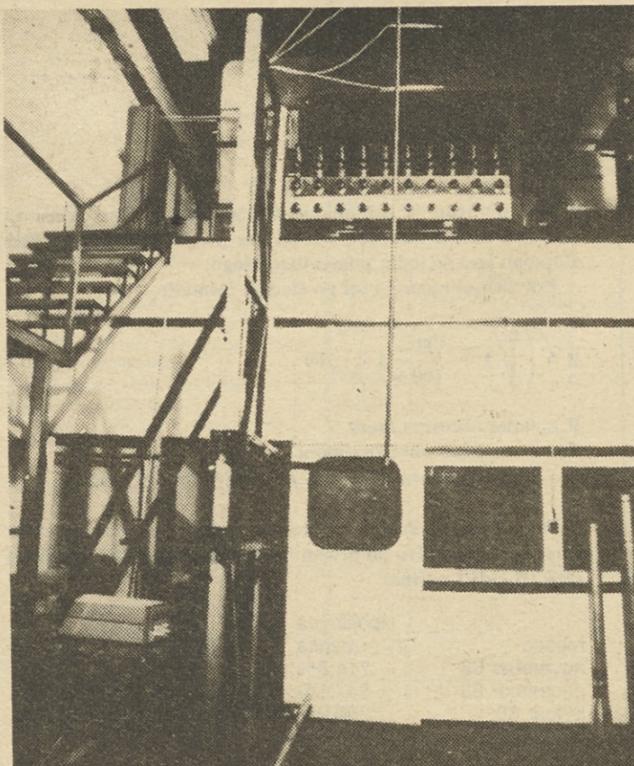
Iz zgoraj naštetih aktivnosti izhaja ugotovitev, da smo končno povsem dojele pomembnost razvojne aktivnosti. Le-ta nam bo v času kršenja del na matičnem področju in v čedalje hujšem konkurenčnem boju zagotavljala napredek in obstoj našega podjetja. Vsi programi so doživeli tudi ustrezno verifikacijo na sejah samoupravnih organov.

MARTIN KOSMINA

Projektivni biro

Projekti in rešitve za HIT

Naš Projektivni biro je doslej izdelal idejne projekte, njegovo delo pa bodo tudi projekti za novogoriško igralnico, ki jo že nekaj časa čedalje bolj polnijo številni obiskovalci in je tako postala pretesna. Zato so se v turistični organizaciji Hit odločili, da bodo igralniške prostore obnovili in jih dogradili. Pregledati bo potrebno vse instalacije in jih prilagoditi novim potrebam. Povsem nove bodo klimatske naprave, ki bodo zagotavljale dober zrak v prostorih, saj so gostje dokaj zahtevni. Ker je postala celotna energetika premajhna, bodo morali na novo postaviti oziroma preurediti kotlarno, hladilno centralo, pripravo sanitarne vode in celotno elektroenergetiko.

Preizkus in razvoj opreme

To je za nas precej izjemen in kompleksen projekt za današnje sušne investicijske čase, je pripomnil inženir Peter Gspan iz našega Projektivnega biroja. V njem bodo projektanti uporabili najnovejšo tehnično dosežke. Ena od zanimivosti so posebni vpihovalni elementi za veliko igralno dvorano, za katere je IMP-jev razvojni laboratorij izdelal modelni preizkus, dobavil pa naj bi jih idrijski Tio. Posebnost je tudi zelo varčna dobava energije za potrebe klimatizacije. V prostorih bodo tipala, je razložil inženir Gspan, ki bodo stalno nadzorovala kvaliteto zraka in regulirala v klimatskih napravah dodajanje tolikšne količine svežega zraka, kolikor ga bo potrebno za trenutno zasedenost prostorov. Poleg tega imamo

v klimatskih napravah predvidene rekuperatorje za vračanje odpadne toplote. Varčevalni ukrep je predviden tudi pri hladilnih strojih, pri katerih so mišljeni dvojni kondenzatorji, ki omogočajo v času hlajenja koristno uporabo odpadne toplote za dogrevanje zraka v klimatskih napravah in za pripravo sanitarnih tople vode.

Investitor želi, da bi bili prostori adaptirani že do letošnjega poletja. Za izpolnitev te njegove želje je potrebna posebno dobra koordinacija med projektanti posameznih instalacij, arhitekti in gradbeniki. Zaradi kratkih rokov za dokončanje objekta bo delo za izvajalce del zahtevno, zlasti kar zadeva koordinacijo med posameznimi strokami.

M. P.

Imenovanja

Dvigalovega direktorja Igorja Bončino so na seji izvršnega sveta skupščine občine Center potrdili za predsednika štiričlanskega začasnega kolegijskega organa delovne organizacije Pletenina, za katero je bil sprejet začasni ukrep družbenega varstva. Z začasnim ukrepom družbenega varstva naj bi namreč v Pletenini poskušali rešiti delovni kolektiv. V Ljubljanskem dnevniku dne 31. januarja je bilo o tej potrditvi zapisano, da so pridobili za člane tega kolegijskega organa tudi soglasja delovnih organizacij, v katerih so le-ti zaposleni, da prevzamejo nove delovne dolžnosti, a so začuda Dvigalove družbeno politične organizacije o soglasjih za Igorja Bončino zvedeli šele v Dnevnikovi novici (31. 1.) o potrditvi njihovega direktorja za

predsednika omenjenega Pleteninega organa.

2. februarja pa so delegati zbora združenega dela skupščine občine Center sprejeli sklep o imenovanju štiričlanskega kolegijskega organa.

M. P.

Reforma

Irak

Projekt 700 uspešno zaključen

V začetku januarja je bil predan investitorju kulturni dom – objekt visokega družbenega standarda v Bagdadu. Kot so nam povedali naši sogovorniki, je to eden najlepših in največjih objektov v Bagdadu.

Po prvotni zasnovi, nekje okoli leta 1980, ko so bile narejene osnovne študije, je bila predvidena gradnja tega objekta v eni fazi. Poleg glavnega objekta – kulturnega – je bila predvidena še gradnja športnega centra. Sam arhitektonski koncept spoštuje in temelji na sumerijski, asirski, babilonski in arabski kulturni tradiciji. V letu 1982 je prišlo do spremembe zasnove, ponovnega projektiranja, ki ga je opravil Trudbenik s svojimi podizvajalci, ki je sicer temeljila na prejšnjih izhodiščih, vendar se je vlagatelj odločil za fazno gradnjo. S postavitvijo nove zasnove, so se začele odvijati aktivnosti na projektu P-700. V letu 1985 je bila podpisana osnovna pogodba o prevzemu dela ter IMP za instalacijski del. Kot nam je povedal Maksimilijan Jovan, sicer vodja projekta iz IMP-ja, je do takrat delal na tem objektu vlagatelj sam.

IMP podpisal 1985

»Mi smo podpisali osnovno pogodbo za izvajanje instalacijskih

Odprava pomanjkljivosti

Šlo je v bistvu za adaptacijo osnovne zgradbe, ki jo je zgradil že vlagatelj z velikimi pomanjkljivostmi. Objekt smo prevzeli brez osnovnih izračunov, zato sta bila glavna izvajalca IMP in SCT primorana sproti preverjati parametre na gradbišču. Zaradi tega je IMP organiziralo projektivo na gradbišču, prav tako pripravo dela ter v skladu s pogodbo tudi konzultantsko službo.

Bojan Klarič vodja montaže elektroinstalacij: »Danes, ko pred seboj vidimo končan objekt v glavnem vsi skupaj pozabljamo na težave, ki so nas pestile ves čas izgradnje objekta. Tisti, ki smo na objektu od začetka do konca se spominjamo problemov, ki smo jih imeli s pomanjkanjem osnovnega orodja in materiala, ki smo ga v glavnem dobivali v zadnjem trenutku, ali prepozno, da bi lahko delali v skladu z zastavljenimi terminskimi načrti.«

stori za različne aktivnosti. Poleg glavnega objekta so zgrajeni še sekundarni: dve garažni hiši s skladiščnimi prostori in z vodno postajo, transformatorska postaja z diselskima agregatoma in samostojna kotlovnica z vgrajenimi napravami za ogrevanje in klimo. Ob objektu je zgrajena celotna infrastruktura s kanalizacijo, z energetskimi razvodi in s cevovodi za hlajenje in ogrevanje. Po oceni Maksimilijana Jovana so v objekt vgradili okrog 50 kilometrov cevovodov in 155 kilometrov kablov. Vgrajena

Vrednost sklenjenega posla za instalacijska dela je okrog 13 milijonov dolarjev.

kratkem roku še eno potrditev IMP-ja na tem zelo zahtevnem tržišču. Nedvomno gre za referenco, ki daje upanje, da bo IMP pridobil dela tudi na izgradnji druge faze tega objekta, že prej omenjenega rekreacijskega centra. Kot je dejal, vse vgrajene instalacije že funkcionirajo in tudi pri prevzemu objekta niso imeli

nobnih problemov. Vlagatelj ob prevzemu in otvoritvi objekta ni skrival zadovoljstva nad kakovostjo vseh opravljenih del. Hkrati pa je Maksimilijan Jovan poudaril, da so zasluge za uspešno dokončanje del v dobri organizaciji tako na gradbišču.

Enota v Iraku je predlagala, da se sedmim delavcem iz projekta P-700 podeli priznanja. Predlagani so bili: Maksimilijanu Jovanu – Imilijamu, Bogdanu Bitencu oba iz Inženiringa, Marjanu Jančarju in Maksimilijanu Vrbnjaku, oba iz Montaže Maribor, Bojanu Klariču, Stjepanu Žnidarju oba iz Eka ter Bojanu Fabjanu iz Klimamontaže.

Za pohvalo je bilo predlaganih 15 delavcev: Jože Topolovec, Slavko Kolbl, Martin Tomec, Martin Hanžel, Darko Šavli (vsi MM), Zdenko Petrovič (Eko), Marjan Skopec (EM), Branko Petkovič (Gidos), Drago Kmetec (Eko), Milan Škaper (Blisk), Bojan Vukšenič, Vlado Matič, Josip Horvatič, Stanko Malovašič, Hašim Delić (vsi KM).

kjer je kljub vsem pomanjkljivostim dokumentacije uspelo sprosti strokovno razreševati probleme in pravočasno naročiti material. Po drugi strani pa se je pohvalno izrazil tudi o organizaciji dela doma, saj sta kljub kratkemu roku ves material in oprema pravočasno prihajala na gradbišče. J. VOTEK

Bojan Fabijan, vodja montaže klima instalacij: »Delovna vnema in disciplina vseh delavcev na objektu sta bili ves čas gradnje na visoki ravni. Vsak posameznik ima zasluge za pravočasno končanje del. Dela se niso prekinila tudi v času dveh raketnih napadov v neposredni bližini objekta. In nenazadnje na delovno vnemo ni vplival niti življenjski standard, ki je po pripovedovanju »veteranov«, bil bistveno nižji kot pred leti (nastanitev, pralni stroji, prevoz na delo itd.).«

Pogled na objekt

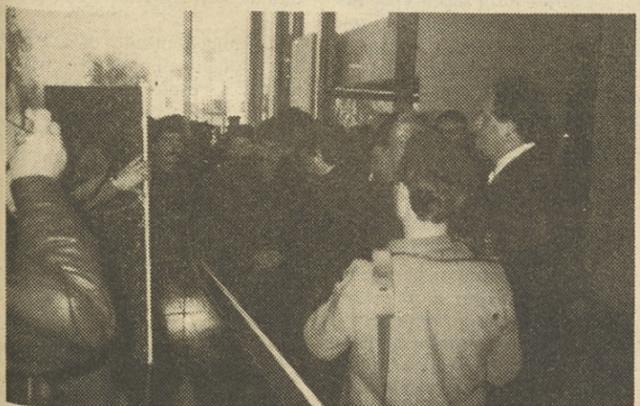

Še zadnja opravila

del v letu 1985, kot povsem enakopravni partnerji in ne kot podizvajalci, kot je to zaslediti v nekaterih zapisih. »Nam je povedal Maksimilijan Jovan in dodal: »Tu je prišlo do zapletov, ker osnovna pogodba ni zajela funkcionalnosti prve faze. Pozneje je prišlo do revizije pogodbe in ponovnega dogovarjanja o vrednosti del.

V tem času smo prekinili tudi dela. Osnovni razlog za zaplet je bila sprememba projekta in nedorečenost pri kompletiranju opreme.«

Konec junija oziroma v začetku julija v letu 1987, se je mudila pri nas na meddržavnem obisku državna delegacija in takrat se je vlagatelj odločil za

Generalni direktor Boris Gazvoda se pogovarja z iraškimi predstavniki

opremo in material. Oktobra istega meseca je bil podpisan aneks k pogodbi in ta podpis je pomenil začetek termina za izvajanje del, rok za dokončanje pa je bil 6. januar letošnjega leta. Projekt je bil v tem roku tudi zgrajen.

V sredini novembra je IMP začel z organizacijo gradbišča. Dejanska prelomnica pa je pomenil januar lanskega leta, ko je IMP na koordinacijskem odboru definiral organizacijo gradbišča in jo prilagodil dejanskemu stanju.

Z dobavo materiala je pričel v drugi polovici januarja, v februarju so se pričela montažna dela normalno odvijati. Glede na to, da je šlo za objekt visoke kategorije, je bilo delo drugačno kot na večini objektov, ki jih je do sedaj delal IMP.

Najlepši del mesta

Kot je povedal Maksimilijan Jovan, leži objekt v najlepšem delu mesta ob Tigrisu. Obsega glavno zgradbo s tremi etažami, v katerih so reprezentančni pro-

»Za instalaterje je bil poseben problem odvajanje meteornih voda v Tigris. To je sicer dodatno delo, ki bo končano do konca februarja. V ta namen je zgrajena posebna črpalna postaja za prečrpavanje meteornih in talnih voda v Tigris. Sicer pa smo se s problemom talne vode srečevali že na samem začetku. Omenjeni objekt namreč leži pod vodno gladino Tigrisa. Kot sem dejal smo tudi ta problem razrešili in ga uspešno premagali.« **razmišlja vodja projekta Maksimilijan Jovan.**

ogrevna moč znaša 4 MW, hladilna moč pa 6 MW, poleg tega so vgradili še dva disel agregata z močjo 1250 kVA in 630 kVA. Ta dva agregata pokrivata v primeru izpada vse potrebe za normalno delovanje objekta. V transformatorski postaji je vgrajenih 7 transformatorjev z močjo 1000 kVA. Posebej zahtevne so bile instalacije klime, saj je v glavnem objektu 24 različnih klima sistemov, poleg tega pa je potrebno distribuirati v glavne objekte 450.000 kubičnih metrov zraka na uro. Zahtevne so bile elektroinstalacije. Poleg klasičnih instalacij je objekt opremljen z zahtevnimi šibkotočnimi intalcijskimi za TV studio, ozvočenje, scensko ozvočenje, s posebnim nadzornim sistemom, s telefonsko centralo in z interfonsko centralo.

Maksimilijan Jovan je še poudaril notranjo opremljenost objekta, ki je pravo razkošje, kar je zahtevalo tudi posebno opremo od svetil do vseh drugih vgrajenih elementov. Kot je povedal so bili izredno zahtevni stekleni stropi, ki poleg estetske funkcije dajejo tudi potrebno osvetlitev prostorov.

Držali rok

Po oceni Maksimilijana Jovana pomeni dokončanje tega objekta na tako zahtevni ravni v tako

Marjan Jančar, vodja montaže strojnih instalacij in pomočnik vodje projekta za operativno: »Strinjam se s sodelavcem, dodal bi le, da smo kljub vsem težavam objekt končali v 10-tih mesecih. Montaža instalacij in pripadajoča oprema, se je začela sredi marca, da pa smo dela pravočasno in uspešno zaključili, gre pripisati dejstvu, da smo na projektu od samega začetka delali kot člani enotnega kolektiva IMP brez tozovskih pregrad, ki jih je čutili na gradbiščih v domovini.«

Klima

Skladišča razstreliva

Gradnja glavnih skladišč razstrelivnih snovi za potrebe rudarstva v podzemeljski izvedbi ima glede na nadzemeljsko izvedbo določene prednosti. Odločilnega pomena je predvsem varnostni in lokacijski vidik.

Zakonodaja precizno odreja opremo skladišča, samo tehnologijo skladiščenja ter transport in manipulacijo z eksplozivnimi snovmi v skladišču.

Iz tega izhaja tudi osnovna zahteva v zvezi s prežračevanjem:

- količina svežega zraka,
- največja dovoljena vlažnost zraka,
- največja in najmanjša dovoljena temperatura zraka.

Ker mora biti kvaliteta zraka torej neodvisna od zunanjih atmosferskih prilik, je potrebno zrak bodisi greti, hladiti ali sušiti, kar storimo v klimatizacijski postaji.

Namen tega sestavka je na kratko predstaviti tehnologijo predelave zraka, opremo in funkcionalne značilnosti delovanja klimatizacijske postaje.

Lokacijo skladišča narekujejo običajno geografski, geološki in varnostni vidiki. Klimatizacijska postaja je neposredno ob vertikalni prežračevalni vrtni na površju, kar pomeni, da je običajno precej oddaljena od stalnih nadzornih delovnih mest (kompresorska ali trafo postaja, ventilacijska postaja...) ter mora biti s tega vidika usposobljena za popolnoma avtomatsko delovanje

ne glede na zunanje atmosferske pogoje.

To zahteva seveda posebno regulacijsko tehniko, kjer oba sensorja za spremljanje parametrov vstopajočega zraka krmilita proces, in kar je najvažnejše, zagotavlja tudi kontinuiran prehod iz enega procesa na drugega.

To nekoliko podraži izvedbo, vendar imamo le na ta način celoletno operativno avtonomnost klimatizacijske postaje, kar je zaradi specifičnosti tovrstnih objektov najpogostejši tudi pogoj.

Sušenje zraka v zimskem času
Zaradi nizkih zunanjih temperatur lahko ne glede na stopnjo vlažnosti le-to zmanjšamo z enostavnim dogretjem zraka z električnimi grelci.

Sušenje zraka v letnem času
Pri visoki relativni vlažnosti in visoki temperaturi lahko opravimo sušenje samo s hlajenjem in s ponovnim dogrevanjem zraka. Z energetske strani je to seveda drag postopek. V našem primeru smo energetske bilanco nekoliko izboljšali, tako da smo v procesu hlajenja nastalo toploto uporabili za ponovno segrevanje zraka.

Sušenje zraka v jesenskem in spomladanskem obdobju
Zrak sušimo odvisno od tem-

perature in vlažnosti zraka po obeh režimih. Avtomatiko je potrebno ustrezno prilagoditi, kot je bilo že omenjeno.

Strojna oprema

Za zagotavljanje opisanih funkcij uporabljamo tipsko klima centralo z vsemi potrebnimi sekcijami. Za hlajenje uporabljamo samostojno stoječi kompresor. Njegova izparevalna sekcija (hlajenje) je v klima centrali, del sekcije kondenzatorja (segrevanje z odpadno toploto) je prav tako v klima centrali, preostali del sekcije kondenzatorja pa je zunaj stavbe, kjer gre preostanek pri hlajenju nastale toplote v atmosfero. V principu je možno sušenje izvajati tudi brez hlajenja, in sicer s takoimenovanim hidroskopičnimi sušilci, kjer hidroskopični medij v kontinuiranem procesu navlaženje – regeneriranje odvzema vlago zračnemu toku. Z idrijskim Tiom potekajo pogovori za sodelovanje na tem področju. Za prvo klimatizacijsko postajo, ki smo jo izdelali v REK Titovo Velenje, so meritve zraka v podzemeljskih skladiščnih komorah dale zelo ugodne rezultate, tako da s tehničnim pregledom in z uporabljenimi dovoljenjem, ki ga je izdal Republiški sekretariat za energetiko in rudarstvo ni bilo težav.

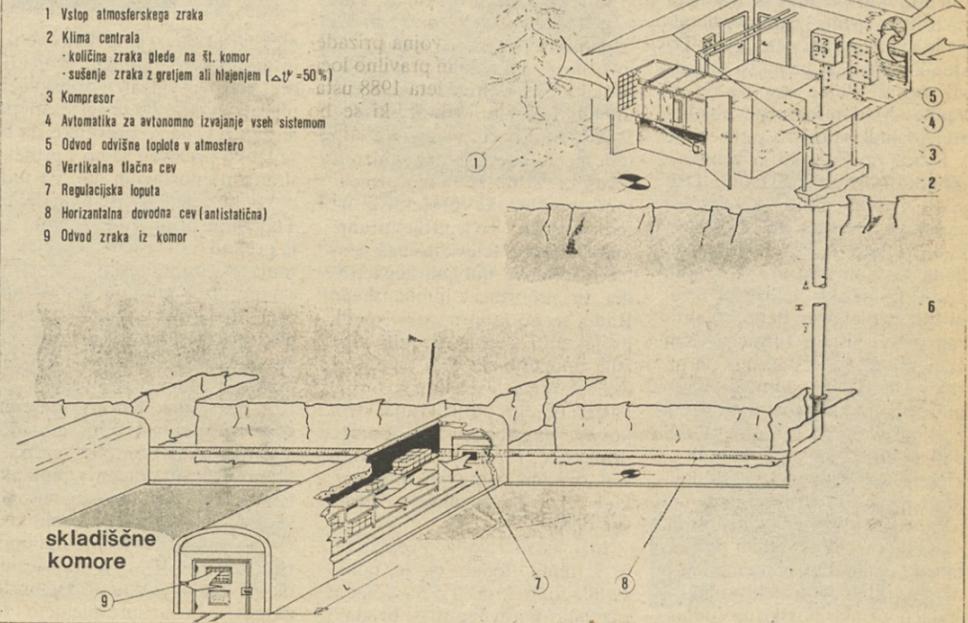
Z Rudarsko – energetskim kombinatom Velenje smo se načelno dogovorili za tipsko izvedbo kompletnih podzemeljskih skladišč (ponudba za trg), pri čemer REK prevzame rudarsko-skladiščno izvedbo, KLIMA Celje pa kompletno klimatizacijsko opremo (postaja, avtomatika, razvod).

AVGUST ČREPINŠEK

Klimatizacija skladišča razstreliva

- 1 Vstop atmosferskega zraka
- 2 Klima centrala
 - količina zraka glede na št. komor
 - sušenje zraka z greljem ali hlajenjem ($\Delta t = -50^\circ$)
- 3 Kompresor
- 4 Avtomatika za avtonomno izvajanje vseh sistemov
- 5 Odvod odvisne toplote v atmosfero
- 6 Vertikalna tlačna cev
- 7 Regulacijska loputa
- 8 Horizontalna dovodna cev (antistatična)
- 9 Odvod zraka iz komor

strojnica

Montaža Koper

Novi poslovni prijemi za rešitev krize

Resnici na ljubo so montažne organizacije v zadnjih dveh letih na močnem preprihu naše nestabilne gospodarske politike. Nedvomno se stalni padec proizvodnje še kako odraža na poslovanje omenjenih organizacij. Jasno je, da je naložena pogača vse manjša, zato je toliko trša skorjica, ki jo uspevajo strgati od te pogače. Ta preprih je močno omajal tudi stabilnost koprskje Montaže.

Plače manjše za tretjino

Preden se ozremo nekoliko nazaj, se dotaknimo v nekaj besedah sedanega položaja. Kot nam je povedal direktor Montaže Zorko Cerkevnik, položaj na začetku letošnjega leta ni nič kaj obetaven. Pravi, da je v teh začetnih kritičnih mesecih novega leta najslabši od sedaj. Sicer je res, kot pravi, da so nekateri posli na vidiku, vendar je trenutna zaposlenost organizacije zelo slaba. Nekaj ljudi je doma na dopustih, nekaj jih koristi prisilne dopuste. Poleg tega ugotavljajo precejšen padec realnih osebnih dohodkov, ki so se zmanjšali skoraj za tretjino. Dodatno breme pomeni za organizacijo delo na terenu, saj so stroški zanj bistveno večji, kot so priznani v materialnih stroških.

Posledica tega je, da so se ljudje pripravljali voziti zelo daleč, ker jim preprost izračun pove, da jim vplača več prinese, ali se bolj plačati, kot bivanje na terenu.

V bistvu so se s problemi soočili že v lanskem letu, kar se je pokazalo v polletnem računu, ki so ga zaključili z minimalno akumulacijo. To je bil znak za »alarm«. Takrat so pripravili program ukrepov za odpravo motenj. Ukrepe so do konca leta tudi dosledno izvajali. Kljub njihovi učinkovitosti so imeli od tega bore malo koristi, kajti ukrepi in gospodarska politika na globalni ravni so ta prizadevanja skoraj povsem izničila. Po oceni, s katero razpolagajo, poslovnega leta sicer ne bodo zaključili z izgubo, ocenjujejo, da bodo pristali nekje okoli pozitivne ničle, ali z bore malo akumulacije.

Zasnanost in samozaveščnost se maščujeta

Nastali položaj v Montaži Koper, bi lahko slikovito primerjali

z lanskoletnim cvetenjem severnega Jadrana. Takrat smo namreč slišali, da »cvetke« niso nevarne za zdravje kopalcev, vendar nekaj bo le potrebno ukrepani, kajti kopalce preprosto odganjajo. Podobno je tudi s poslovanjem Montaže, zaenkrat ni, vsaj za zunanje opazovalca, nobenega razloga za preplah, vendar vse kaže na to, če se ne bo ukrepalo sedaj, to pomeni v prihodnosti za rastlino s »cvetkami« lahko potop.

Nedvomno je, kot pravi direktor, eden od vzrokov za nastali položaj t. i. objektivne narave, preprosteje rečeno zunanji. Toda o tem pozneje. V isti sapi pa dodaja, da se ni moč izogniti notranjim vzrokom, ki so jih prav tako temeljito analizirali. »Nekaj je gotovo,« pravi Zorko Cerkevnik, »vse bolj je očitno, da se nismo v zadostni meri prilagodili trgu in njegovim zahtevam in potrebam. V času »debelih« krav smo zaspali. V prvi vrsti se to odraža na kadrovskem področju.

Pristali smo v nekem samozadovoljstvu ekspanzije 70-ih let, ko je teklo vse samo po sebi. To pa je nedvomno preprečevalo razvojno razmišljanje. Zadovoljili smo se z obrtniško miselnostjo.

Namesto, da bi v tem času že razpolagali z ustreznim strokovnim potencialom, smo ga v zadnjih letih komaj začel pospešeno pridobivati. »To, o čemer je govoril Cerkevnik, nedvomno potrjuje tezo, da je firma živelja v svoji samozadostnosti in dosegala visoko stopnjo rasti s forsiranjem delovno intenzivnega modela, ki pa je bil, roko na srce, tudi družbeno pogojen. Vse to je bilo doseženo na račun nizkega investiranja v infrastrukturo (kadri, tehnologija ipd.), kot je opozoril znani ekonomist Ljubomir Madžar že v 70. letih, se takšna

politika prenaplega ustvarjanja pomembnih ekonomskih koristi in ustreznega pospešenega tempa gospodarske rasti ne more obdržati na dolgi rok, glede na to, da se takšna ekseleeracija rasti doseže za cenó vgrajevanja strukturalnih disproporcij v gospodarski mehanizem, ki prej ali pozneje začne delovati kot ozko grlo na nivoju sistema ali organizacije kot celote in zaradi tega nujno pripeljejo do nižje rasti.

Koalicije

Čeprav je direktorjev odnos do teh vprašanj s strani povsem drugačen, kar je razvidno tudi iz njegovih programskih izhodišč, ki smo jih podrobneje predstavili v eni od lanskih števil, pravi, da koncepta ni bilo moč povsem uveljaviti dokler je bil položaj ugoden. Po mnenju Cerkevnika je bil to pravi trenutek za kadrovske vitalizacije organizacije in uveljavitev nove poslovne filozofije. Jasno je, da takšen način zahteva spremembo, ali bolje rečeno preseganje dosedanje obrtniške miselnosti. Če se povrnemo k prej zapisani tezi, je edino kriza tista, ki je vzvod za preseganje blokad. Potreben je torej šok od zunaj, ki povzroči plaz od znotraj.

Politokratski monopoli

Pri teko imenovanih zunanjih razlogih je po mnenju Zorka Cerkevnika eden od najhujših problemov galopirajoča inflacija. Ta vpliva na čedalje manjšo likvidnost in izničuje vse pozitivne rezultate poslovanja. Eden od večjih problemov je velik razmah drobnega gospodarstva. Problem je v tem, da deluje pod bistveno ugodnejšimi pogoji kot v podobni delovni organizaciji. Na eni strani pridobivajo posle, čeprav nimajo takšnih ustreznih pogojev, kakršne predvideva zakonodaja, po drugi pa je pri sklepanju poslov vse bolj prisotna korupcija, ki si jo zasebniki lahko privoščijo. Očitno je torej, da smo tudi na tem področju daleč od pravne

države. Naslednji problem, ki zadeva Montažo, je njena razbitost, bolj rečeno delovanje kar v desetih primorskih občinah. Pri tem ne bomo odkrili zlatega jajca, če zapišemo, da imajo na delovanje občinskega ali regionalnega gospodarstva, še zmeraj velik vpliv občinske politokracije. Ob tem Zorko Cerkevnik poudarja, da tem skorajda nič ne pomenijo zaposleni delavci iz vseh teh občin v njihovi delovni organizaciji in posameznih enotah, kajti tretirajo jih kot koprsko firmo in štiti jo lastna podjetja ali obrtnike. Ne glede na pogoje in kakovost ponudbe je še zmeraj dominanten lokalni politokratski interes, ki pa je skregan s poslovno moralno in poslovnimi običaji. S tem seveda ni rečeno, da so v Montaži proti konkurenci, vendar pod enakimi pogoji. Hkrati konkurenca pomeni gibalno napredka, zato ne nasprotujejo niti notranji konkurenci v IMP-ju. Naslednji zunanji problem so odnosi z gradbeniki, ki gredo s svojimi štíškimi pogoji v skrajnosti. Povsem razumljivo. Pred kratkim so lahko slišali komentar na ljubljanski televiziji, ki je dokaj eminentno in strokovno »razglašal« našo predimenzionirano gradbeno operativno, ki se v teh časih spet hvali s tem, da je preseгла krizo, vendar komentator jasno pove na čigavih plečih. Njeno več kot 30 odstotno predimenzioniranost, povrh vsega pa še neučinkovitost plačuje prek dragih stanovanj, po drugi strani pa je razumljivo, da pritiska na svoje kooperante in na ta način izkazuje svojo navidezno učinkovitost.

ln čé se še enkrat povrnemo k notranji konkurenci, po mnenju Zorka Cerkevnika te ni moč odpraviti, kajti preprosto se je potrebno zavedati dejstva, da znotraj istega imena delujejo različne firme, ki se borijo za svoj kos kruha. Po njegovi oceni je potrebno iskati rešitev v drugi smeri, ne v odpravljanju notranje konkurence. Poiskati je potrebno skupne točke in jih ustrezno povezati, da bodo okreplili položaj posameznika. Sicer

pa smo tudi o tem več zapisali v prej omenjenem zapisu.

Glede razrešitve teh problemov je potrebno zaupanje v sistem in ljudi. Glede doseganja prave vrednosti svojega dela na trgu, pa je nujno potrebno zaobiti vse prej omenjene blokade in iskati neposredne stike z investitorji. Kot pravi Zorko Cerkevnik, so tu že dosegli nekatere uspehe, saj so v lanskem letu že polovico del opravili mimo gradbenika. V letošnjem letu pa naj bi bilo že 60 odstotkov direktno sklenjenih poslov, cilj pa je 80 odstotkov. Jasno je, da tudi tu nastopajo težave, saj so pri sklepanju poslov zelo hudi denarni pogoji, ki so povezani s kreditiranjem poslov, kar je zelo težko. To je nujno opraviti z lastnimi sredstvi, ker so bančni pogoji nemogoči.

Preseganje taylorizma – birokratskega modela

V Montaži se sicer zavedajo, da vseh nastalih težav ne bo moč razrešiti čez noč, saj so le odvisni od trga. Toda, kot pravi direktor, pa časa za odlašanjem pri mikroorganizacijskih spremembah ni več.

Te spremembe pomenijo tudi sprejem nekaterih notranjih ukrepov. Najprej bodo ocenili delo vodilnih in vodstvenih delavcev. Ocenili bodo njihovo dosedanje delo in programe. Če bodo ocene negativne, bodo potrebne zamenjave. S tem seveda ni izvzeta ocena direktorjevega dela in ugotavljanje njegove odgovornosti. Vse to je predvideno ob zaključnem računu. Po mnenju direktorja položaja, ali slikoviteje rečeno stolčka, ne bo več zagotavljal mandat, pridobljen z razpisom del in nalog ter z imenovanjem, ampak program in njegovo uspešno uresničevanje.

Prihaja torej do sprememb v vodenju, ki odpira pot bolj demokratični obliki vodenja, saj s prej omenjenim ukrepom v bistvu širi kontrolno funkcijo in vpliv od spodaj navzgor.

Ob tem so sprejeli v Montaži še 37 ukrepov za preseganje sedanega kritičnega položaja. Najbolj bistvene smo že omenili. Ob tem se dotaknimo še nekaterih vsebinskih ukrepov, ki pomenijo preseganje birokratskega modela vodenja. Najpomembnejši je prav gotovo uveljavitev timskega, bolj rečeno projektne

vodenja. Po ugotovitvah v Montaži togi birokratski (ali hierarhični) model vodenja zmanjšuje učinkovitost odločanja in s tem tudi poslovanja. Gre za uveljavljanje koncepta Gospodarske zbornice Slovenije, v smislu obvladovanja kakovosti v celotnem poslovnem procesu. To pomeni, če se zatečemo k argumentu s sistemskih teorije, premostitev prepada med individualnimi in organizacijskimi cilji. Kajti preko izrazite hierarhije ni možno doseči soglasja med individualnimi in organizacijskimi cilji. Nadalje se s tem vzpostavlja po mnenju direktorja bolj neposreden vpliv in kontrola med posameznimi sektorji, kar mora prinesiti rezultate.

V tem času so zastavili 5 ključnih problemov na projektni način. V te projekte so vključeni delavci različnih sektorjev.

V tem času oživljajo tudi razvojni oddelek.

Poskušali so tudi z nekaterimi poskusi okoli nagrajevanja in izvedli poskuse na nekaterih skupinah. Kot pravi direktor, gre za poskus uvedbe akorda na nekaterih projektih. Preprosteje povedano montažna skupina ima škarje in platno v svojih rokah. Skupina dobi v roke nalog s predvidenimi urami in z denarjem za opravljeni posel. Skratka, podjetje v podjetju, in kot pravijo, je tovrstna iniciativa zaživela.

Obvez ne bodo poravnali

O zunanjih dejavnikih in borbi proti njim smo že nekaj povedali. Za zaključek tega zapisa le nekaj o tem, kako bodo razbremenili gospodarstvo, torej sami sebe.

Zorko Cerkevnik pravi, da pričakovano, da bi birokracija uresničila svoje plateničenje o razbremenitvi gospodarstva, verjetno ne bo rodilo konkretnih sadov. Zato ji je pač potrebno pomagati.

Ko smo ga pobarali o načinu, nam je odgovoril s tem, da ne plačaš. V Montaži so se odločili, da po sprejetju bilance enostavno ne bodo plačali 20 odstotkov obvez, ki jih imajo na vseh ravneh in to tistih, ki niso zakonska obveza. To so si zapisali tudi v plan. Seveda to pomeni določen rizik odgovornih, vendar so se tega zavedli, ko so se za to odločili.

J. VOTEK

PMI

Novosti pri čiščenju voda

Kratko vest o novi organiziranosti Inženirskih birojev in Projektive v mariborskem PMI-ju smo objavili v eni od lanskoletnih števil Glasnika. Tokratni zapis je namenjen novi vsebini dela in nekaterim zanimivim projektom, s katerimi se trenutno ukvarjajo.

Funkcionalni ključ

Vsekakor nastop inženiringa PMI-ja pomeni višjo kakovostno raven, kot je bilo to v preteklosti. Po njihovi oceni v sedanji obliki delovanja prihaja do izraza znanje in prodaja le-tega. S tem pa so sposobni celovite ponudbe od idejne zasnove naprej, ali kot temu pravijo prodajo objekta na funkcionalni ključ. Nekaj podobnih projektov so že realizirali, kot na primer čistilno napravo za odpadne vode v Prvi potoletki v Trsteniku. Pri tem poslu so pripravili vse od idejne zasnove do izvedbe. Med referenčne objekte štejejo tudi pripravo pitne vode v Dardi pri Osijeku in pripravo tehnološke vode v Svilani v Osijeku. Če omenimo še nekatere zanimive objekte, sta tu še Verbankski plato, kjer je bila postavljena čistilna naprava za pitno vodo, izvajalsko naložbeni inženiring, projektiran in doprojektiran je bil sistem filtracije. Kot ocenjuje direktor Inženirskih birojev Vili Brglez, pomeni takšen nastop višjo kakovostno raven in z vključevanjem razvojnega oddelka tudi celovitejšo ponudbo, ki temelji predvsem na znanju. Sicer pa se s tem projektivna dejavnost ne oddaljuje od nekaterih – imenujmo jih klasičnih projektantskih del. Od pomembnejših del je vsekakor projektiranje in instalacij za mariborsko porodnišnico, ki mora biti zaključeno do

maja v naslednjem letu. Ta je po oceni strokovnjakov tehnološko in tehnično izredno zahtevna. V tem času tečejo dela pri projektiranju instalacij za nekatere turistične objekte, kot je rekonstrukcija Zamorca v Mariboru, projektiranje instalacij za motel v Brestanici in na mejnem prehodu v Šentilju. Od zaključenih projektov je projektiranje instalacij v Ilvesu v Lendavi (tovarna sveč), kjer so projektirali tudi tehnološke razvode, medtem ko je tehnološke procese projektiral investitor sam. Med zahtevnejše projekte je potrebno vsekakor uvrstiti tudi celotno projektiranje SNG v Mariboru. Nedvomno ob tem projektu ne kaže prezreti izkušnje, ki jih že imajo projektanti mariborske projektive na tem področju. To je projektiranje mariborskega televizijskega centra in obnova ljubljanskega Radia. Pri reportaži z ljubljanskega Radia so po moji napaki izpadli projektanti, čeprav so tudi izvajalci opozorili na prej omenjeni dve referenci. Vsekakor so ti trije naštetih objekti odraz visoke strokovne sposobnosti mariborske projektive, saj le gre za tehnološko izredno zahtevne projekte, kjer tehnologija zahteva visoke standarde.

Inž. Kožar, vodja Projektive, je k temu dodal, da je nujno slediti toku časa. To pa pomeni razvojno naravnost – prodajo znanja. Uspešno poslovanje po

njegovi oceni zagotavljajo veliki in tehnološko zahtevni projekti, pri katerih je vlagatelj pripravljen plačati znanje. Po drugi strani pa je tudi res, da so preveliki, da bi se lahko preživeli samo s projektiranjem enostavnih del. Pa tudi nekonkurenčni so pri takih delih. Tudi on se pridružuje mnenju, da je prehod od klasičnega projektiranja k tehnološko industrijskemu projektiranju korak naprej, ki ga je zaznali v zadnjih dveh do treh letih. Tovrsten način pomeni nov izziv in odgovornost, pa tudi večjo kreativnost. Kot pravi inž. Kožar, se sedaj znajde projektant v povsem novi kreativni vlogi. Skratka, ta povsem nov način pomeni stalno aktivnost od ideje do končne izvedbe in seveda tudi aktivno vključevanje pri iskanju ugodnih rešitev. V PMI-ju so prepričani, da ob ponujenih novi vsebinski zasnovi, ki jo uresničujemo že v zadnjih nekaj letih, in ob

ustrezni motivaciji rezultati ne bodo izostali. Kot pravijo, tudi na motivacijo niso pozabili, saj ob danih možnostih kreativnega dela tudi motivacija ne izostaja. Po mnenju inž. Kožarja pomeni to še vsebinsko spremembo, ki jo je zaznali tudi pri investitorjih. Namreč z večjim razvojnim potencialom, bolj rečeno s celovitejšim strokovnim delom in s čedalje večjo vlogo znanja se spreminja tudi položaj pri investitorjih. Prej so le ti diktirali vsebino, s prehodom ponudbe na funkcionalni ključ pa je projektiva tista, ki diktira vsebino. Skratka, večja strokovna moč in kakovostnejše ponujene rešitve zagotavljajo večji kos pogače.

Novitete v ekologiji

Nedvomno je tehnologija vode, kot smo že prej zapisali, eno od tistih področij, kjer prej omenjene značilnosti že povsem prihajajo do izraza. O nekaterih dosežkih zadnjega časa in uspešno zaključenih projektih smo se pogovarjali z Bojanom Lorberjem. Kot nam je povedal, so na področju tehnologije vod v zadnjem času prišli do nekaterih zanimivih rešitev, ki so najsoodobnejše pri nas. Morda je v tem trenutku eden od najbolj zanimivih objektov prav tovarna celic, ki sončno energijo spreminja v električno. To je tovarna Rade Končar – Chronar, ki je bila odprta v tem mesecu v Splitu. V tej tovarni je PMI vgradil sistem priprave vode. Kot pravi Bojan Lorber, gre za tehnološko izredno zahteven projekt, imenujejo ga kar super čista linija. Proizvodnja prej omenjenih celic je namreč tehnološko zelo zahtevna. Voda, s katero so se ubadali Mariborčani v tej tovarni, je namenjena hlajenju teh strojev. Poleg tega je

nujna čistost vode, ker le-ta prihaja v stik s celicami.

V tem času sta začeli s poskusnim obratovanjem še dve zelo zanimivi čistilni napravi, ki pomenita korak naprej. V Tovarni olja v Slovenski Bistrici in TVT Boris Kidrič so postavili čistilni napravi, kjer so inovirali del opreme in prvič uporabili podobno tehnologijo pri nas. V obeh primerih gre za specifične odpadne vode, v tovarni olja obremenjene z oljem, v TVT-ju pa z odpadnimi olji in detergenti. S pomočjo inoviranja opreme so dosegli manjšo uporabo energije in kemikalij v postopku čiščenja. Dosežena je tudi večja kakovost čiščenja. To so dosegli z vgrajenim ločevalnikom pred postopkom čiščenja, ki loči lahke tekočine. V tem delu postopka pride že do predčiščenja. Poleg tega pa so izvedli še tehnološko kanalizacijsko. Kot so nam povedali v PMI-ju, so ta svoj dosežek predstavili tudi predsedniku slovenskega izvršnega sveta Dušanu Šinigoju, ki si je ogledal Tovarno olja ob bistrškem občinskem prazniku.

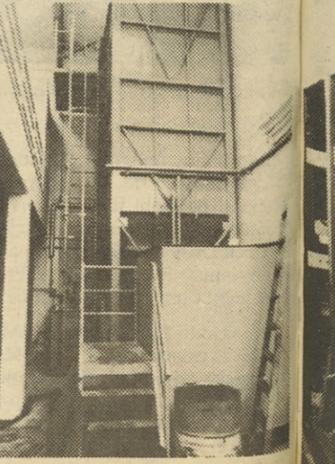
Doseči še boljše

S tem pa razvoja čistilnih naprav še niso zaključili. Vsi ti dosežki naj bi pripeljali do tipske rešitve, ki bi jo ponujali kot celovito izvedbo. Vendar je čiščenje tehnoloških vod povsem specifičen problem in kot pravi Bojan

Lorber, vsak pridobljen posel pomeni novo razvojno nalogo in iskanje ustreznih rešitev za naročnika.

Za konec zapišimo, da so PMI-jevci sodelovali tudi pri čistilni napravi v Pesnici. Za tehnološke rešitve je poskrbel Hidroinženiring, sami pa so sodelovali z opremo. Izdelali so peščene filtre in usedalnik (sedimentator), širok 6 metrov in visok 3 metre. S Hidroinženiringom sodelujejo pri drugi fazi čistilne naprave v Ohridu, kjer so prav tako dobavitelji opreme.

J. VOTEK

Čistilna naprava v TVT Boris Kidrič

Montaža Maribor

Zaključen zahteven projekt v Metalni

O gradbišču Metalne, oziroma njeni novi proizvodni hali smo vas v Glasniku na kratko obvestili na samem začetku gradnje, ko so naši monterji začeli s prvimi instalacijskimi deli. Kot smo takrat zvedeli, bi moral biti objekt zaključen v sredini lanskega leta. Vendar se je gradnja zaradi težav zavlekla za več kot polovico leta. IMP je na tem objektu odigral pomembno vlogo, saj so izvedli vsa instalacijska dela. Strojne instalacije in klimo so delali monterji Montaže, elektro instalacije pa ptujski Eko. Posel je pridobila in nad njegovo izvedbo bedela enota ljubljanskega Inženiringa v Mariboru pod vodstvom Franca Veselka.

Doseganje evropskih zahtev

Svojevrstni izziv v tej hali je izvedba strojnih instalacij in klimatizacije. Kot smo že omenili, gre za tehnološko zelo zahtevno proizvodno halo, v kateri poteka proizvodni proces pod zelo zahtevnimi klimatskimi pogoji. Temperatura na nobeni točki v diagonali, kot nam je povedal tov. Kirbiš, ne sme odstopati za več kot eno stopinjo. Glede na zelo prostorno halo, ki obsega nekaj čez 50 tisoč kubičnih metrov, sicer pa je njen obseg tri tisoč kvadratnih metrov, je bilo zelo težko doseči. Nedvomno je to velika zahteva, če vemo, da je hala visoka 22 metrov. Višina pa je bila poseben problem, sta nam povedala Jože Vauhnik in Marjan Križan. K temu pa sta dodala, da bi bilo po obstoječi in njim poznani tehnologiji doseganje teh zahtev energetsko zelo zahtevno. Glede na to, da je v svetu že obstajala rešitev, ki je racionalnejša, saj je z ustreznimi rešitvami moč doseči za polovico manjšo porabo zraka, so se v Metalni odločili za nemškega projektanta in sicer za institut Becker. Ta je opravil tudi revizijo projektov in nadzoroval potek gradnje. Po pogodbi med Metalno in omenjenim Institutom, se je le-ta obvezal, da bo objekt v času gradnje šestkrat pregledal.

Vendar so se v Montaži lotili posla visoko profesionalno in vse zahteve projektanta dosledno izpeljali. To nam dokazuje samo enkratni strokovni ogled projektanta med samo izvedbo del. Na tem pregledu je bil projektant zadovoljen z izvedbo del in dal zelo pozitivno izjavo o Montažnem delu. Podobno oceno je izrekel tudi ob tehničnem pregledu objekta, ko je celo dejal, da so dela zelo kakovostno opravljena, in da celo presega jo nemške in evropske zahteve.

Velika hitrost

Vse rapreve so že v poskusnem obratovanju in za zdaj (iz previdnosti, je dejal tov. Kirbiš) uspešno delujejo. Zmanjšano po-

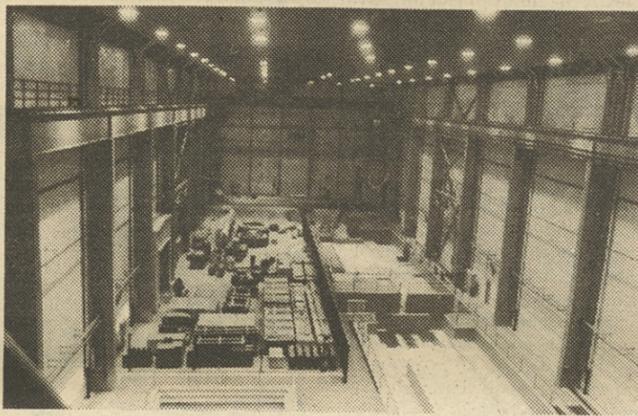
rabo zraka je projektant dosegel z bistveno večjimi izstopnimi hitrostmi zraka na šobah, saj znašajo 50 metrov na sekundo. Sicer pa napihajo v halo 135 tisoč kubičnih metrov zraka na uro. Stalna temperatura je 22 stopinj. Ob teh hitrostih zraka se je zastavljalo vprašanje preprihov, vendar je bila projektantska rešitev kos tudi temu problemu. Jasno pa je, da je bila izvedba zelo zahtevna, saj je pozimi potrebno gretje, poleti pa hlajenje.

Poleg tega so v Metalni vgradili centralni sistem daljinskega krmiljenja energetskega sistema, ki ga je izvedel Inštitut Jožef Stefan. Na ta sistem je priključena nova hala.

Monterji so vgradili celotno razvodno omrežje, klimate in opremo, ter hladilne stolpe s hladilnimi kompresorji.

To je nedvomno dosežek, ki ponovno potrjuje IMP-jevo visoko strokovno usposobljenost, ki je deležna strokovnih priznanj v razvitem svetu, vendar ostaja pogosto neizkoriščena.

J. VOTEK

Notranjost hale

Elektromonter

Salonit Anhovo

V anhovskem Salonitu delajo monterji iz delovne organizacije Elektromonter pri rekonstrukciji objekta stroja salonitnih in celuloznih plošč, kjer bodo napravili novo tehnološko linijo za proizvodnjo vlaknenih cementnih plošč. Gre za to, da bi v Salonitu sčasoma prešli od izdelave azbestcementnih plošč na proizvodnjo neazbestnih vlaknenih cementnih plošč z opuščanjem azbesta, saj delovanje azbestnega prahu, kot je znano, povzroča bolezen azbestozo.

IMP bo na tem objektu s povprečno desetimi monterji izvedel celotno elektro montažo za avtomatsko upravljanje stroja. Na tem objektu, kjer je vodja montaže Jože Jelačič, vodilni monter pa Leopold Novak, so naši monterji začeli delati v lanskem maju. Dela so sedaj v fazi preizkušanja in jih bodo predvidoma zaključili marca ali aprila letos. Kot nam je povedal inženir Jelačič, so dela na objektu precej zahtevnejša, kot na kakšnem stanovanjskem bloku, saj gre tu za popolnoma avtomatski postopek, zahtevnejša pa tudi zato, ker montirajo večino uvožene opreme. Del te opreme je od švicarske firme Bell-to so fornirka, stiskalnica in prekladalnik. Salonitovi pa so trije sklopi: priprava vlakna cementne suspenzije, osnovni stroj in razformirka.

Naš Elektromonter bo tu opravil za okoli 470 milijonov dinarjev

del. To pa ni dokončni znesek, ker se še sproti pojavljajo dodatne zahteve in potrebe v zvezi s to investicijo, ki jo financira Salonit.

Salonit Anhovo, ki ima sedaj okoli 2500 zaposlenih, obstaja že približno 70 let. Sprva je bila to cementarna, kasneje pa so začeli izdelovati še salonitne plošče in cevi. Danes prodajajo svoje izdelke ne le na domačem tržišču, pač pa tudi na tujih trgih. Največ salonitnih cevi je šlo na Bližnji vzhod. Cement pa izvažajo tudi v Italijo in v Afriko.

Njihovi poslovni rezultati niso ravno blesteči v teh kriznih gospodarskih časih, vendar pa poslujejo pozitivno. Z osebnimi dohodki so na nivoju povprečja v občini.

Pri rekonstrukciji tega objekta izvaja strojno montažo mariborska Hidromontaža, gradbena dela so od ajdovskega SGP-ja, nekaj del z izjemo stikalnih omar-pa bodo na tem gradbišču opravili Salonitovci kar sami. Projekte za gradnjo je izdelala Salonitova investicijska skupina, ki gradnjo tudi nadzoruje.

»Velika prednost gradnje«, pravi inženir Jelačič, »je v tem, da je projektant in nadzor v hiši, da lahko sproti rešujemo probleme, če se pojavijo. Zato ni prihajalo do zastojev, kar se zelo pozna pri poteku gradnje.«

Naši monterji delajo po dvanajst ur dnevno, če je potrebno pa tudi v soboto in nedeljo, vendar se to le redkeje zgodi. Delajo v notranjosti objekta, kar je nekoliko ugodnejše kot zunaj, pa še zima jim je naklonjena, ki ni premrzla. Zaradi azbesta, ki je, kot smo že omenili, zdravju škodljiv, pa morajo imeti pri delu zaščitne maske. Pri normiranju dela na

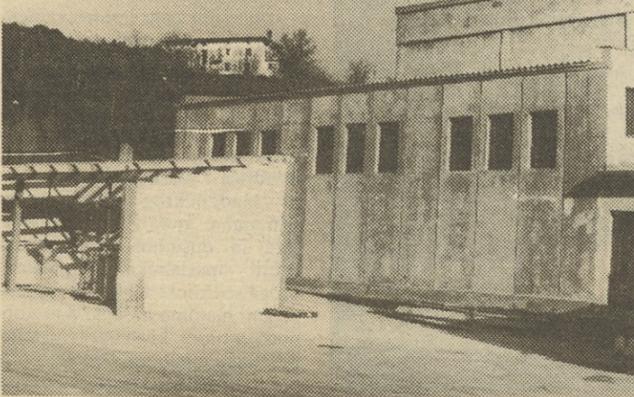
tem objektu monterjem upoštevajo škodljivo delo za zdravje in jim k normi primaknejo 5 odstotkov. Monterji dobijo hrano v Salonitovi menzi ali pa si jo nabavijo v trgovini. Stanujejo pa v Kanalu v restavraciji s prenočišči, kjer sedaj stane prenočišče 25 tisočakov. Na osnovi računa jim delovna organizacija Elektromonter ta strošek povrne.

So pa naši Elektromonterjevci potarnali, da je terenski dodatek glede na visoke stroške prenizek, saj znaša le 19.500 dinarjev dnevno. Pri sedanjih cenah, ki pa iz dneva v dan, kar vsi vemo, skokovito naraščajo, pa monterji ne morejo dobiti zadostne hrane.

Brez ustreznih hrane pa je težko delati po 12 ur dnevno, saj se bodo prezgodaj iztrošili in si ogrozili zdravje.

Kako so Elektromonterjevi monterji dobili delo pri Salonitovi gradnji?

Mirko Lipičar iz Salonita, ki je

Pogled na objekt

Iso

Nova stikala

Konjiški Iso izdeluje v sodelovanju z ohridskim Emom in po licenci firme Hundt Weber iz Freudenberga (evropska podružnica firme Westinghouse) nizkonapetostno avtomatsko stikalo odprte izvedbe tipa LH. Stikalo se uporablja v različne namene pri nizkonapetostnih razvodnih bodisi kot zaščitni element v transformatorskih postajah, ki služi lahko kot zaščita transformatorja ali pa kot zaščitni element pri drugih elektroenergetskih postrojih.

Stikala so prirejena za različno uporabo tako za industrijske pogone kot so razsvetljava, energetska napajanja, energetske pogone obdelovalnih strojev itd.; pa za zgradbe in bolnišnice, kot so napajanje z energijo klimatizacijskih naprav, kompiuterske centre, dvigala, razsvetljava, pomožno napajanje črpalk, lastna raba električnih central, ventilatorjev, prenosnikov, kompresorjev.

Program stikal je med Isom in Emom razdeljen tako, da je Emo prevzel izdelovanje sestavnih delov stikala. Iso pa kompletiranje, montažo, preizkušanje in trženje. Stikalo se v prvi fazi izdeluje v gami 800 do 2500 amperov - leto je možno razširiti od spodaj navzgor, to je od 250 do 800 amperov in od 2500 do 6000 amperov. Iso se je skupaj z Emom odločil za sredino te palete LH stikal od 800 do 2500 amperov glede na potrebe, ki se kažejo na domačem trgu, kjer primanjkuje teh izdelkov, kar se izraža skoz dolge dobavne roke tovrstnih aparatov. Na domačem trgu obstajajo aparati s podobnimi tehničnimi lastnostmi in se dobavljajo v časovnih obdobjih od šestih do osmih mesecev. Namen te naše konjiške delovne organizacije pa je, da ta dobavni rok najmanj prepolovi. Iso je prisiljen razširiti ponudbo na trg, kar pomeni, da mora iskati nove programe, od katerih je tudi program izdelave LH stikala.

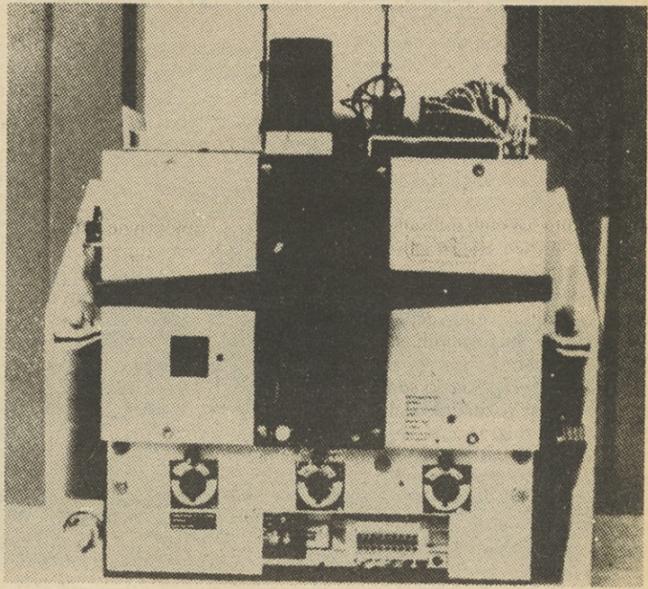
V tem izdelku je skoraj 80 odstotkov domačega materiala, nekatere sestavne dele, kot pretočkovno in kratkostično zaščito ter pogonske dele pa dobavljajo pri licenčnem partnerju. Pripravljajo

pa se, da bodo predvsem pogone, ki jih sedaj še uvažajo, predvidoma sredi drugega četrletja sami osvojili. Od delov, ki jih sedaj še uvažajo, nameravajo razviti še elektronsko zaščito. Klasično elektro mehansko zaščito pa naj bi zaenkrat še dobavljali pri licenčnem partnerju firmi Hundt Weber.

Pri trženju s tem izdelkom pa so težave v tem, ko je treba inve-

izogne. V tem primeru lahko odločajo tehnične karakteristike in vrednost objekta ali postroja, ki se ga s takim aparatom štiti ali pa zanesljivost obratovanja takšnega objekta. Vedno sta si v nasprotju cena in tehnične zahteve. Investitor bo vsekakor iskal cenejšo rešitev, če je le možno na ta način zadostiti minimumu tehničnih zahtev. Zato tovrstna stikala lahko uspešno prodajo tam, kjer so tudi objekti tako tehnično, kot tudi tehnološko zahtevnejši.

V Iso ob vsem tem menijo, da bo potrebno v cenovni politiki, ki je ena od pomembnejših zaprek za množičnejši plasma tega izdelka, še marsikaj doreči. Sicer pa v Iso

stitorja, ki se odloča za nakup tega aparata seznaniti o tem, kje je stična točka med ekonomskimi faktorji (cena) in tehničnimi zahtevami. Cena takega aparata je namreč zelo visoka, zato se investitor poskuša izogniti takim stroškom pri investiciji kjerkoli je mogoče, če se seveda lahko

stremijo za tem, da bi uresničili vse, kar so si s tem programom postavili za cilj, kar je seveda odvisno tudi od gibanj na trgu, saj je ta izdelek del investicijske opreme in mu bo usoda krojena tako, kot investicijam nasploh v teh kriznih časih.

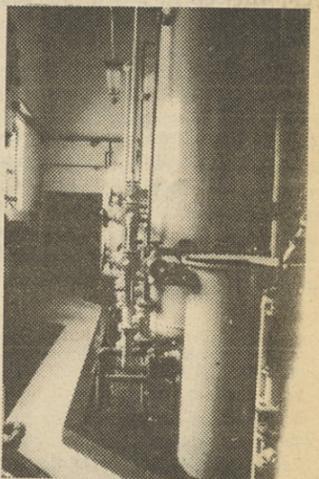
MARIJA PRIMC

PMI v Merinki

Kemična priprava vode

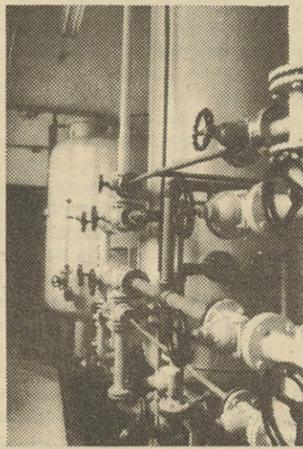
V MTT, delovni organizaciji Merinka je v zaključni fazi kemična priprava vode. V bistvu gre za obnovo obstoječe kotlovnice, oziroma tehnologije za parne kotle in tehnologije za mehčanje vode in dekarbonacijo.

Vodja izvedbe na tem objektu inž. Maks Zupan pravi, da je zmogljivost obeh linij trideset kubičnih metrov na uro. Oprema in zasnova je plod lastnega znanja in domače izdelave. Sicer pa so inženirski biroji s pomočjo svojih kooperantov izvedli vsa dela. Vrednost del po pogodbi, skle-

Nov sistem

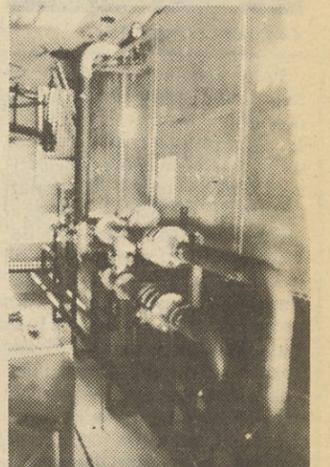
Značilnost teh odpadnih vod: kislina vsebnost, ki jo odpravljajo z avtomatskimi nevtralizacijskimi napravami. Gre za prokemičnega čiščenja vode. Hkrati z izvedbo omenjenih del so vedli obnovo termične priprave vode z obnovo naprav za tlačno in tlačno regulacijo.

Energetski razvodi

njeni pred približno dobrim letom, je znašala 450 milijonov dinarjev.

Dosedanja tehnologija je delovala s pomočjo ionskih mehčalcev. Na ta način je bil dosežen proces mehčanja vode, niso pa uspeli doseči dekarbonizacije. Zato so kotlovsko postrojenje dodatno kaluzili in odstranjevali usedline. To pa je povzročalo zastoj in prekinitve. S hkratno dekarbonizacijo so se izognili temu postopku in zmanjšali energetske izgube. Poleg omenjenih postopkov je vgrajena še nevtralizacijska naprava za odpadne vode.

Obnovljen del

Del instalacijske opreme

Koper

Kopra na Lesnininem poslovnem centru

Kot kaže se Koper ob morju počuti že utesnjenega. To nam potrjujejo številne nove poslovne zgradbe, ki nastajajo ali pa bodo še nastale neposredno pred prihodom v center, ob vpadnici, ko zavijete s primorske magistrale. Eden od teh objektov, ki dobiva po pičlih treh mesecih svojo zaključeno podobo, je tudi novi Lesninin prodajni center. V tem centru so svojo učinkovitost pokazali tudi IMP-jevi monterji, ki so izvedli vsa instalcijska dela. Montaža iz Kopra je montirala strojne instalacije in klimatizacijo, ljubljanski Elektromonter pa je montiral elektroinstalacije.

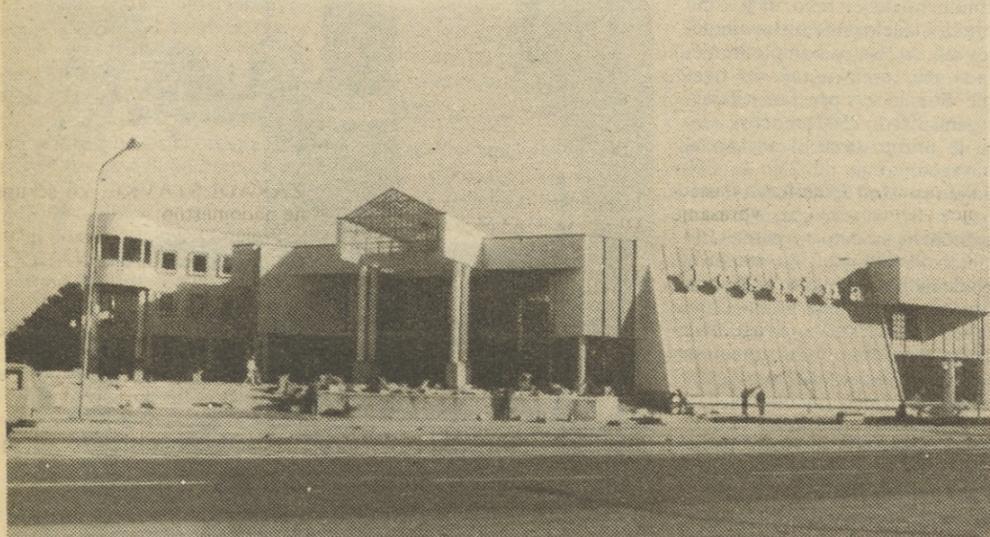
Držali rok

O tem, da so naši monterji pokazali svojo učinkovitost, ni smo zapisali kar tja v tri dni. Posebnost del na tem objektu je namreč zelo kratek rok za dokončanje del. Z deli so monterji za-

liko bolj vesel, ker so bili pogōji za delo prav zaradi teh kratkih rokov včasih nenormalni. Zgodilo se je, da smo se plazili drug čez drugega. Hkrati pa moram povedati, da na tem objektu ni bilo ne petka ne svetka, vsi, ki smo bili tukaj, smo naredili vse.

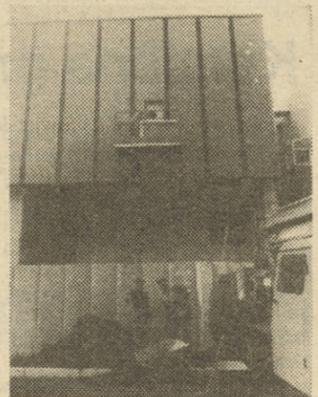
Franc Lapajne in Valerij Lovrenčić

Poslovni center Lesnine

čeli proti koncu oktobra v lanskem letu, rok za dokončanje del pa je 20. januar. To so dobri trije meseci dela na izredno prostornem objektu. Kot nam je povedal vodja izvedbe Boris Loredan, je objekt po svoji tehnološki zahtevnosti povsem običajen. Zanimivost objekta je morda v tem, da ima poleg ogrevanja v zimskem času predviden tudi režim hlajenja v letnem času. Monterji montaže so montirali vse vodovodne instalacije, centralno ogrevanje in klimatizacijo. Vgrajena je v glavnem IMP-jeva oprema. Na gradbišču je bilo ob konicah po 25 monterjev. Vrednost instalacijskih del je bila 700 milijonov dinarjev. Kot je poudaril Loredan, je bil edini izziv zelo kratek rok, ki so se ga tudi držali, saj so že deset dni pred iztekom pogodbenega roka opravili preizkuse. Poleg tega so delali tudi pri obnovi kotlarne Nanosa, kjer bodo priključili ogrevanje v Lesnini. Zamenjali so že dva kotla, v času našega obiska pa so se pripravljali na zamenjavo še enega.

da v roku zaključimo. «
Podobnega mnenja je bil tudi vodilni monter za ogrevanje Valerij Lovrenčić, ki je prav tako povedal, da je njegova skupina v glavnem zaključila z deli in so opravili že vse tlačne preizkuse. »Poleg ogrevanja, ki je klasično z enoecvnim radiatorskim sistemom, sta v objektu še dve strojnici in tri toplotne podpostaje.

Zaključna strojna dela

Poleg tega je vgrajen še hladilni sistem. Sicer pa je ogrevana voda speljana iz centralne kotlovnice v zgradbi Nanosa. «

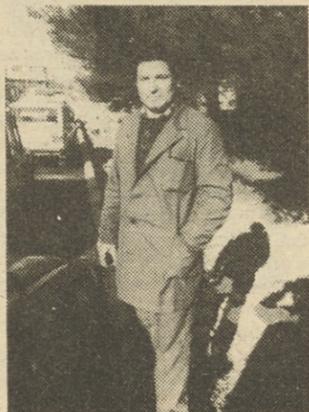
Vodje montaže Vinka Krnca pa smo na gradbišču srečevali le bežno. Stalno je bil v neki dirki, kar niti ni bilo presenetljivo, saj se je prav v času našega obiska po polžje privleklo z bližnje luke dvigalo, ki je dvignilo na streho Lesnine nekaj čez 5 ton težko hladilno napravo PWC 300/100 za letno hlajenje. Seveda ga je to popolnoma preokupiralo. Ko se je bežno ustavljal pri nas, je bencil čez dvigalce, ki kljub izmeram niso ustrezno pripravili dvigala in so se tega lotili šele, ko so prišli na gradbišče. Tudi meni je bilo kar žal, saj sem bil ob en zanimiv posnetek. Najprej sem mislil, da

bom počakal, ko pa sem videl, kako po polžje so se lotili priprave, sem se odpravil k naslednjemu mojstru in potem nazaj proti megleni Ljubljani. Ja, drugače priprave kot polžje tudi ni bilo pričakovati, saj je tudi dvigalo prilezlo kot polž.

Elektromonter

O elektro instalacijskih delih sem se pogovarjal z vodjem gradbišča Ludvikom Horvatom. Dejal mi je, da so bili tudi oni soočeni s tako kratkimi roki, vendar so bili z deli v zaključni fazi in ni bilo bojazni, da ne bi do roka končali. V konici je delalo na tem objektu 28 monterjev, v času našega obiska pa jih je bilo na gradbišču 10. Delali so vse osnovne elektro instalacije za jaki in šibki tok. Poleg tega so montirali še telefonsko instalacijo, instalacijo za ozvočenje, računalniške terminale, pomožno razsvetljavo in varnostne naprave. Pogodbena vrednost instalacij je znašala okrog 430 milijonov dinarjev, vrednost dodatnih del pa znaša okrog 50 milijonov dinarjev.

J. VOTEK

Ludvik Horvat

Zaključna elektro dela

Franc Lampe, vodilni monter za prezračevanje je ob tem takole razmišljal: »Monter sem že 35 let, še nekaj časa pa (nekaj mesecev so pripomnili njegovi sodelavci) bom odšel v pokoj. V montaži sem prešel vse faze. Časi se spreminjajo, dela so vse zahtevnejša. Vendar priznati moram, da je bil ta objekt svojevrsten izziv prav zaradi zelo kratkega roka. V to, da bomo uspeli, smo morda v začetku celo malo dvomili. Toda, kot vidite, nekaj dni pred potekom roka smo z deli v glavnem zaključili. Ostala nam je le še hladilna naprava, ki pa jo bomo prav zdaj spravili na streho in jo priključili. Tega uspeha sem to-

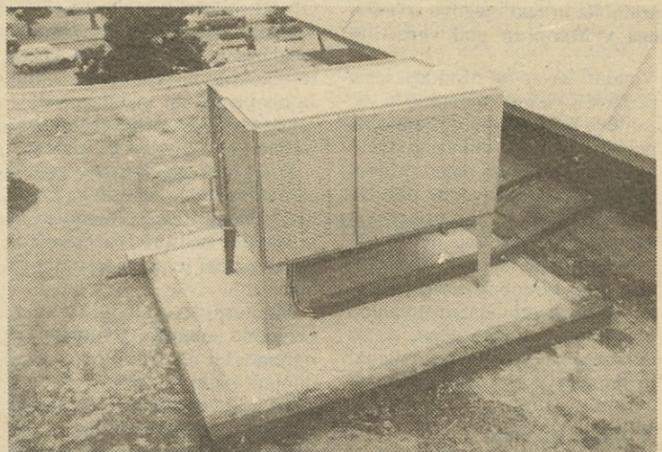

Hladilna naprava

Klimat – Klimamontaža

Stropni klimati

Lani sta Klimat in Klima montaža podpisala že drugo pogodbo z inštitutom Zoran Rant o skupnem razvoju split (deljeni) sistemov. Cilj te pogodbe je razvoj sistemov oziroma naprav za te sisteme. Znanje in izkušnje, ki smo jih v IMP-ju pridobili pri razvoju in proizvodnji klima omar, so povedali v Klima montaži, nam omogočajo uspešnejše vključevanje pri nadaljnjem razvoju hladilne tehnike zraka z direktnim uparjanjem. Poleg tega razvoja pa so potekale in še vedno potekajo marketinške akcije od raziskave trga, ustvarjanja baze podatkov o potencialnih kupcih, simpozij v Poreču, predstavitvene akcije in druge, o čemer bomo pisali v naslednji številki našega Glasnika.

Kompresorska kondenzatorska enota

Vzporedno s split sistemi so v Klimatu v okviru osvajanja izdelkov hladilne tehnike pripravili tudi paleto kondenzatorjev z aksialnimi ventilatorji, ki pokrivajo split sisteme in klima omare ter so namenjeni tudi za individualno prodajo, ker po moči presejajo to področje. Istočasno pa so razvili tudi električne grelne enote klimatov.

Kot nam je povedal Janez Dolinar, vodja Klimatovega Razvoja, se v split sistemih uporablja direktno uparjanje v običajnih klimatih in pomenijo uvedbo hladilne tehnike v klimatske naprave, ki jih Klimat že standardno izdeluje. Ta program torej vsebuje vrsto hladilnih sistemov v split izvedbi v obstoječi dimenzijski vrsti klimatov in dveh velikostih v modolni dimenzijski vrsti. Naprava načelno vsebuje naslednje:

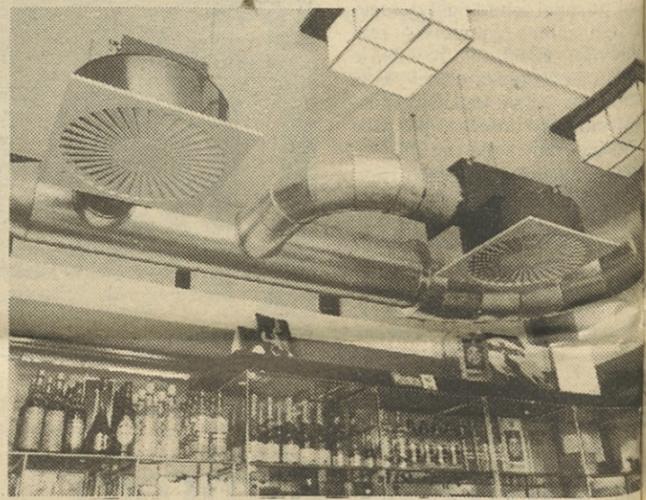
- hladilno enoto z direktnim uparjalnikom.
- kondenzatorsko kompresorsko enoto z vso spremljajočo opremo – v posebnih primerih sta omenjeni enoti lahko tudi združeni.

Velikosti teh naprav so od KN 1,6 do KN 40 s pretokom zraka od 1000 do 40.000 kubičnih metrov na uro. Hladilni sistemi se zbirajo za vsak primer posebej (sprotno projektiranje), elementi in specifikacije pa so določeni za vse možne primere, ki pridejo v poštev. Področja hladilne moči so od 3,6 do 180 kilovatov. Za to vrsto se običajno uporabljajo kompresorji firme Copeland z močjo od 2 do 12 kilovatov, za hermetične kompresorje pa se lahko po potrebi uporabijo tudi polhermetični kompresorji z močjo 7,5 do 40 kilovatov. Temperature uparjanja so v območju, običajnem za klimatizacijo – to je od 0 do 10 stopinj Celzija. Temperature kondenzacije pa se gibljejo od 35 do 60 stopinj Celzija. V hladilnem sistemu se uporablja hladilno sredstvo freon R22. Za razliko od klima omar, je dejal Janez Dolinar, imamo v split sistemih več izvedb hladilnega kroga in sicer:

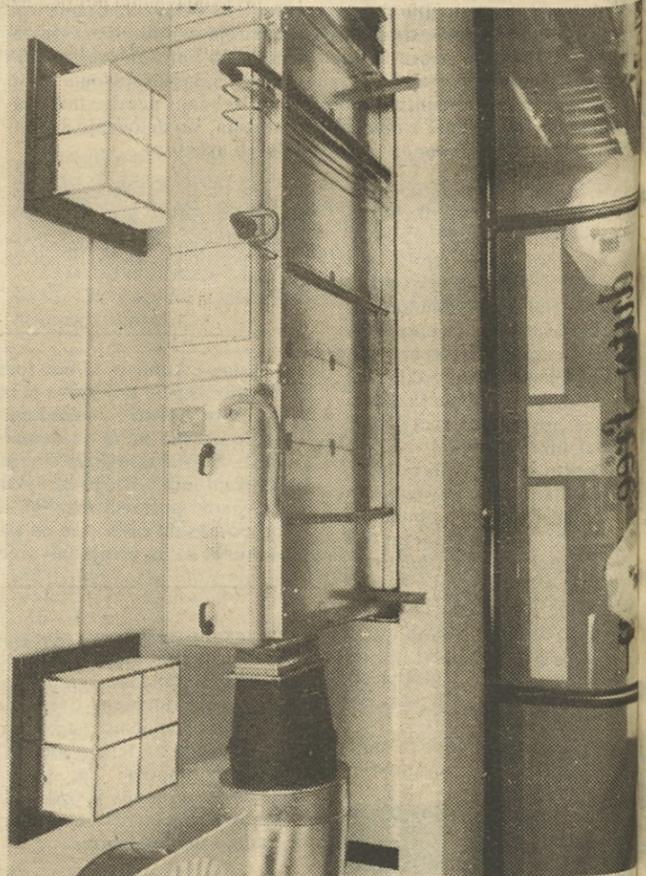
- običajni hladilni krog z regulacijo vklop-izklop preko temperaturnega tipala in regulatorja. Uporaba tega sistema je možna povsod tam, kjer imamo manj zahtevne pogoje in predvsem obtočni zrak (strojnice, skladišča brez stalnega osebja).
- hladilni krog z omejevanjem minimalne vpihavalne temperature s pomočjo by pass regulatorja hladilne moči. Ta sistem se navadno uporablja v prostorih z velikim deležem svežega zraka (restavracije, kuhinje, mesnice, skladišča s tvorbo smradu).

- hladilni krog z omejevanjem minimalne vpihavalne temperature in dušilnim ventilom na strani uparjalnika. Regulacija kroga se doseže z by pass regulatorjem hladilne moči in z motornim ventilom, ki ga upravlja temperaturni regulator s tipalom. Pri tem sistemu se doseže regulacija hladilne moči od 20 do 100 od-

stotkov. Uporablja se za zahtevne pogoje, kot na primer za računalniške prostore, merilne prostore in povsod tam, kjer je zelo velika količina bodisi svežega zraka, kjer je treba prema-

Kanalski razvod zraka z vpihovalnimi elementi

Strojni klimat z neposrednim upravljanjem vgrajen v Poreču

govati večja temperturna nihanje vstopnega zraka.

- hladilni krog s freonskim delovnim krogom, ki vsebuje tripotni motorni ventil, krmiljen s temperaturnim regulatorjem. V sistemu je lahko tudi regulator vlage, če je sistem namenjen tudi za razvlaževanje oziroma sušenje zraka v kombinaciji s hlajenjem prostorov.

Na zračni strani pa so pripravili šest standardnih oziroma najbolj pogosto uporabljenih sistemov za pripravo zraka, ki omogočajo mešanje zraka, filtriranje, ogrevanje, hlajenje, dogrevanje vlaženje zraka. Split sistemi klimatskih naprav lahko vsebujejo več kombinacij vgradnje kompresorja in kondenzatorja:

- samostojna kompresorska enota z ločenim kondenzatorjem z aksialnim ventilatorjem.

- kompresorska kondenzatorska enota v skupnem ohišju z aksialnimi ventilatorji.

- kompresorska kondenzatorska enota z radialnim ventilatorjem v skupnem ohišju.

V okviru simpozija v Poreču smo izvedli predstavitveni objekt, namreč v poreškem Duty free shopu smo vgradili, so povedali v Klima montaži, prvi takšno napravo. Stropni klimat ki je visok samo 365 milimetrov smo vgradili pod strop. Kondenzatorsko kompresorsko enoto smo postavili na bližnjo streho. Dele naprave so izdelali v Klimi montaži. Klimatu in v idrijski tovarni Tio. Projektantsko obdelavo in montažo je opravil Klima montaža.

MARIJA PRIMIC

Še o počitniški skupnosti

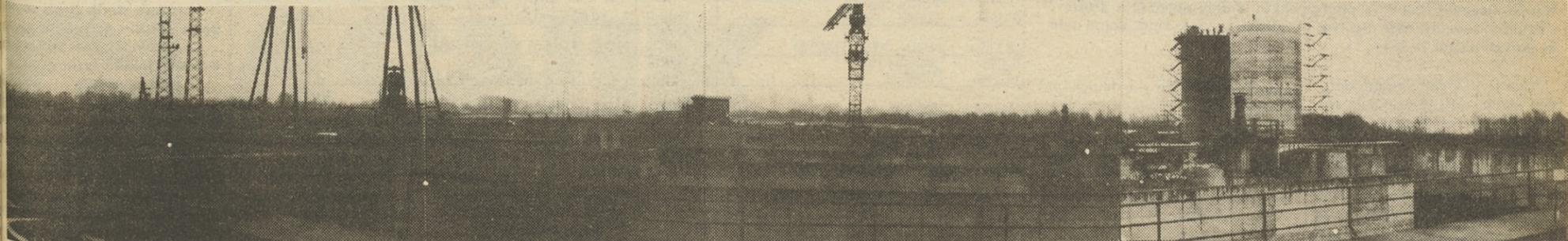
Pohvala

Letošnje Novo leto sem skupaj z ženo praznoval v IMP-jevem počitniškem domu v Fiesi, kjer smo bili deležni odlične postrežbe, kar je bila predvsem zasluga upravnice tega doma Pavle in tovariša Boža, pa tudi ostalega kuharskega osebja. Za nameček nam je bilo še vreme naklonjeno. Za vse pozornosti, ki so nam jih namenili ob tem praznovanju, se vsemu omenjenemu osebju in vodji Počitniške skupnosti oba z ženo prisrčno zahvaljujemo.

BORIS ŠKRJANEC

Fotomontaža

Čistilna naprava na Ptujju

Sindikati Radikalizacija

Ustavne spremembe na ekonomskem področju, nov zakon o podjetjih in nenazadnje nov mandat jugoslovanske vlade, vse to so razlogi, ki nas vse bolj prepričujejo v uveljavljanje tržne poti in podjetništva. Za vsem tem pa se odskliva tudi nov položaj delavca. Vse to zahteva, kot pravi član predsedstva republiškega sindikata redefinicijo funkcije sindikata v razmerah tržnega gospodarstva z jasno opredeljenostjo klasičnih zaščitnih funkcij, kot jih poznajo v razvitem svetu. To pomeni od države, od političnih in poslovnih interesov neodvisen in samostojen sindikat članstva. Nenazadnje v taki luči vidi sindikat tudi nov mandat vlade, ki je v svojem preliminarinem govoru napovedal možnost podpisa pogodbe vlade s sindikatom. Kot je znano, so tudi v našem sistemu predvidene korenite organizacijske spremembe, vendar iz do sedaj dostopnih dokumentov o novi vlogi sindikata, ali bolje vzpostavitve odnosa med delavstvom in upravo ni kaj oprijemljivega. Upam si trditi, da je to posledica dokaj ohlapne organiziranosti sindikata, pa tudi njegove regionalne raztresenosti, kar pomeni vezavo na posamezne občinske sindikalne politokracije, ki pa, roko na srce, še ne dohajajo radikalne preobrazbe sindikata na republiški ravni. Sicer pa o teh problemih več, ko nam bo dostopna nova programska platforma republiškega sindikata. In ko se bodo intenzivne začele razprave o reorganizaciji sistema.

Tehnološki presežki

Namen tega zapisa je predstaviti zadnja dva projekta, o katerih razpravljajo ali pa so jih že sprejeli na sindikatu. Kot vemo, so stavkovna pravila že sprejeta in smo vam jih tudi predstavili. Tokrat so v središču naše pozornosti kriteriji pri določanju ekonomskih in tehnoloških presežkov delavcev ter sindikalna lista.

Pa pojdimo k prvemu. Kot je ugotovljeno v gradivu, pravica do dela z družbenimi sredstvi ostaja še naprej temeljno izhodišče, vendar kot ugotavljajo, si ni moč zatiskati oči, da bodo tehnološki presežki delavcev nastajali. Ti so lahko posledica ekonomskih razlogov ali pa kakovostno razvojnih sprememb.

Kot ugotavljajo, ohranjanje neproduktivnih delovnih mest, zastarele tehnologije in organizacije dela ni več samo grožnja o ne-perspektivni prihodnosti, pač pa se posledice z vsa ostrino že kažejo danes. Temeljna zahteva sindikata, ki izhaja iz tega problema, je maksimalna solidarnost delavcev pri reševanju problema vsakega posameznika in humanost. Hkrati je izpostavljena zahteva po objektivnosti pri postopkih o ugotavljanju presežkov, da se upoštevajo različne možnosti, ki jih ima posameznik za reševanje lastnih problemov upoštevaje možnosti poklicne mobilnosti, predčasne upokojitve in upokojitve pod ugodnejšimi pogoji.

Kriteriji za določanje presežkov

Osnovni kriterij je usposobljenost za opravljanje dela, ta naj bi pomenil preverjanje dejanske sestave zaposlenih z zahtevano sestavo v skladu s programom prestrukturiranja ali sanacije. Ta primerjava naj bi bila glede na zahtevano izobrazbo, zahtevana specialna znanja, delovne izkušnje in psihofizične sposobnosti. Hkrati s tem je postavljena zahteva po analizi širokega kroga zaposlenih na vseh ravneh - odvisno od spremembe. Naslednji kriterij, ki se spada k t. i. osnovnim kriterijem, je izpolnjevanje pogojev za upokojitev, kar pomeni takojšnje ugotavljanje in začetek postopka za upokojitev delavcev, ki izpolnjujejo zakonske pogoje in ocenjevanje možnosti za predčasno upokojevanje. To pomeni, da mora program prestrukturiranja vsebovati kadrovske komponente - oceno potrebnih kadrov, potrebnih kadrov ob primerjavi z dejansko kadrovsko strukturo in ukrepe za rešitev problema presežka delavcev. Te analize so v skladu z zakoni že nujne v elaboratih. Sindikat pa zahteva podobne analize že pri zaključnih

računih. Ob izdelavi osnovnih kriterijev, ki še ne smejo biti pomenski, pa morajo biti delavci seznanjeni z možnostmi prezaposlitve, prekvalifikacije, predčasne upokojitve, načinom reševanja njihovih materialnih in socialnih vprašanj v primeru, če ostanejo brez dela.

Izločilni kriteriji predvidevajo, da med presežke ni moč uvrstiti delavcev 5 let pred upokojitvijo, delavce z manj kot enim letom delovne dobe in delavcev mlajših od 18 let. Glede zdravstvenega stanja med presežke ni moč uvrstiti invalidov in invalidnih oseb ter delavcev s poklicnimi boleznimi ter matere z otroki do dveh let starosti, nosečih delavk in delavk na porodniškem dopustu.

In nazadnje korekcijski kriteriji - mednje je uvrščena delovna uspešnost, za katero naj bi se uporabljali različni viri, od povprečne dveletne uspešnosti ocene

nadrejenega, rezultati na proizvodnih tekmovanjih ipd., zatem zdravstveno stanje in socialni položaj, katerega naj bi uporabljali kot varovalni mehanizem, če bi bil delavec zaradi izgube delovnega mesta bistveno ogrožen v svojem materialnem in socialnem položaju.

Kot kriterije, ki so povsem izključeni, pa naj bi bili kraj stalnega bivališča, izredni disciplinski ukrepi in narodnost, spol, jezik, veroizpoved. V zvezi s tem sindikat postavlja v teh tezah naslednje zahteve, da se vprašanje opredeli v aktih organizacij in to v vseh. Sindikat bo uveljavljal svojo pravico, da je šele na osnovi njegove ocene o zajetem, ustreznem številu v postopek ugotavljanja mogoče nadaljevati z nadaljnjimi postopki. Zatem je zahteva po informiranosti, aktivni vključitvi delavcev po opredelitvi osnovnih kriterijev, uveljavitev

nadzora pri upoštevanju izločilnih kriterijev ipd.

Sindikalna lista

Sindikalna lista, ki je bila sprejeta 21. decembra v lanskem letu, pomeni minimalne zahteve sindikata za zagotavljanje materialne in socialne varnosti delavcev. V njej so zajete, kot je zapisano, zahteve sindikata za uresničevanje pravic delavcev iz dela, nadomestila osebnih dohodkov, izplačil sredstev skupne porabe in določenih stroškov v zvezi z delom. Hkrati je poudarjeno, da gre pri sindikalni listi za uveljavljanje minimuma. Istočasno zahteva, da se akti, če niso dopolnjeni s posameznimi kategorijami iz sindikalne liste, dopolnijo. Lahko bi rekli, da je to pot do pogodbe.

Navedimo nekaj najosnovnejših kriterijev: najnižji osebni dohodek je 700.000 dinarjev, najnižji zajamčeni osebni dohodek 490.000 dinarjev, izmnsko delo 10 odstotkov od mesečne akontacije osebnega dohodka za živo delo, za nočno delo 30 odstotkov, za delo v nedeljo 50, za nadurno delo prav tako 50, osebni do-

hodki pripravnikov znašajo 70 odstotkov osebnega dohodka za dela in naloge, za katere se pripravnik pripravlja. Pri nadomestilih osebnih dohodkov so navedena nadomestila za letni dopust v višini mesečne akontacije osebnega dohodka za živo delo, prav tako je z drugimi nadomestili: izobraževanje po programu organizacije, delo v MDA, krvodajalske akcije, opravljanje družbeno-političnih aktivnosti, zastoji v delovnem procesu, IZPADA UR ZARADI STAVKE, ko se ure ne nadomestijo.

Prejemki skupne porabe in sicer: REGRES ZA LETNI DOPUST je 60 odstotkov povprečnega OD v gospodarstvu SRS v preteklem trimesečju (s tem, da se 50 odstotkov oblikovane mase deli na vse delavce. Pri ostalih je novost, da se krijejo dejanski stroški prevoza na delo (cena javnega prevoza). Posebna pravica po sindikalni listi je pravica do brezplačne pravne pomoči, pravica do sindikalne pomoči v primeru nesreče in zaščita pri uveljavljanju pravice do dela in dela.

Povzle: J. VOTEK

Program dela kos SOZD IMP za leto 1989

Glavne aktivnosti koordinacijskega odbora sindikata SOZD IMP za leto 1989 bodo naslednje:

1. Spremljanje gospodarske in politične situacije v tozidih, DO in v ozdu, saj lahko pričakujemo, da bo zaradi težke gospodarske in politične situacije delo v vseh teh sredinah še težavnije kot v preteklem obdobju.
2. Skrb in podpora neposrednemu interesu delavcev pri uveljavljanju političnih odločitev tako v samoupravnih organih kot preko ostalih delegatskih oblik.

3. Bedenje nad realno rastjo osebnih dohodkov.

4. Ena glavnih nalog bo zavzemanje za politiko reševanja socialne varnosti delavcev, predvsem v organizacijah, ki poslujejo z izgubo - reševanje z združevanjem sredstev iz ostalih organizacij SOZD IMP.

5. S spodbujanjem množične inventivne dejavnosti in iskanjem novih možnosti za gospodarjenje moramo povečati produktivnost dela, izboljšati kvaliteto in s tem omogočiti večjo konkuren-

nost naših izdelkov doma in v tujini.

6. Kvartalno in polletno spremljanje in obravnavanje rezultatov gospodarjenja in ostalih kazateljev za doseganje skupno dogovorjenih ciljev sozda IMP.

7. Organizacija športnih letnih in zimskih iger ali kakšne podobne oblike družabnega srečanja, ki bi pritegnilo večje število delavcev vseh organizacij SOZD IMP.

8. Delo na področju kulturno-umetniške in rekreacijske dejavnosti.

Združevanje sredstev skupne porabe za financiranje KOS SOZD IMP za leto 1989 v 000 din

TOZD	Zap. št.	Vse TOZD	Ljublj. TOZD	Ključ 3	Ključ 4	Skupaj
PROM.	596	8,08	15,87	3.624	1.389	5.013
KM	296	4,01	7,82	1.798	690	2.488
MK	281	3,81	-	1.708	-	1.708
MM	629	8,53	-	3.826	-	3.826
IB	60	0,81	-	363	-	363
EKO	229	3,10	-	1.390	-	1.390
EM	490	6,64	13,05	2.978	1.142	4.120
DVIG	200	2,71	5,32	1.215	466	1.681
TEN	229	3,10	6,10	1.390	534	1.924
TELEKOM	259	3,51	6,90	1.575	604	2.179
ISO	179	2,43	-	1.090	-	1.090
KLIMAT	251	3,40	6,68	1.526	584	2.110
TIO (291)	-	-	-	-	-	-
PAN	667	9,04	-	4.054	-	4.054
BLISK	254	3,44	-	1.543	-	1.543
IP	422	5,72	-	2.565	-	2.565
MP	197	2,67	-	1.197	-	1.197
AVTOM	297	4,03	7,91	1.808	692	2.500
BRPAL	177	2,40	4,71	1.076	412	1.488
ITAK	109	1,48	2,90	664	254	918
SKIP	151	2,05	4,02	919	352	1.271
LSNL	397	5,38	-	2.413	-	2.413
TA	74	1,00	-	449	-	449
LBK	77	1,04	2,05	466	179	645
VIPO	107	1,45	-	650	-	650
INŽ	170	2,31	4,53	1.036	396	1.432
MARK	99	1,34	2,64	601	231	832
PB	162	2,20	4,31	987	377	1.364
TEHNOM	54	0,73	1,44	327	126	453
ALCH	126	1,71	-	767	-	767
DS IB	34	0,46	0,91	207	79	286
DS SOZD	76	1,03	2,02	462	177	639
Dr.st.	29	0,39	0,76	176	66	242
IMP	7.378	100	100	44.850	8.750	53.600
		Skupaj		Ključ 3	Ključ 4	
1. Šport. igre		37.500	37.500	-	-	
2. Kult. srečanje		3.000	3.000	-	-	
3. Kult. društvo		10.000	3.000	7.000	-	
4. Plan. društvo		2.500	750	1.750	-	
5. Nepredvideno		600	600	-	-	
Skupaj (1-5)	000 din	53.600	44.850	8.750		

ISO

Kooperacijsko sodelovanje

V minulem letu so v Isu dajali velik pomen prodaji na tujem tržišču tako v Zvezni republiki Nemčiji, Sovjetski zvezi in Libiji. Utirajo pa si tudi pot na Čehoslovaško. V glavnem so spoznali, če hočejo prodajati na teh tržiščih, to ne more iti več po poti trgovinskih odnosov »kupim-prodam«, pač pa gre za višje oblike sodelovanja - gre tako rekoč za kooperacijsko sodelovanje. Primer takega sodelovanja je ponudba za objekt Nižnjartovsk v Sovjetski zvezi, kjer Rusi zahtevajo, da jim Iso poleg opreme ponudi tudi določeno tehnologijo. »V ponudbah za tujino,« nam je povedal direktor delovne organizacije Iso Alojz Kračun, »samo ponudili elektroenergetsko opremo za približno 105 milijonov dolarjev. Realizacija ponudbe bo znana v letošnjih spomladanskih mesecih. Isovo sodelovanje s tujim tržiščem je v glavnem direktno. Ponudba za Sovjetsko zvezo je šla prek IMP-jevega Inženiringa. Delno pa se poslužujejo drugih izvoznih hiš: beograjskega Energoprojekta, ljubljanskega Tehnoimpexa in drugih.« Naša nuja, »je dejal direktor Kračun, »je prodor na tuja tržišča, da dosežemo vsaj potrditev sposobnosti, kvalitete storitev, česar na domačem trgu nismo deležni. To si razlagamo tako, da je jugoslovanskemu investitorju pomembna izključno le cena. bolezen IMP-ja pa je, da ne zna cenje delati.«

Eventualna pridobitev omejenih poslov v tujini pomeni rešitev problema zaposlenosti tako v Isu, kot tudi v Tenu, oziroma drugače rečeno, bo obe omenjeni organizaciji realizacija teh poslov prisilila v racionalnejšo obliko medsebojne povezanosti ne le v prodajnem, ampak tudi v proizvodno tehnološkem smislu. Če ne bo prišlo do realizacije teh ponujenih poslov, pa bo še potrebnje med obema ozdoma racionalneje in bolj neposredno ter konkretno sodelovanje, saj je del akumulacije iz medsebojnega konkuriranja obeh delovnih organizacij na jugoslovanskem trgu previlik glede na njuno doseženo stopnjo akumulacije.

»Neizpeta pesem usmerjanja

programov med Tenom in Isom bo morala z velikim angažiranjem obeh organizacij in s pomočjo sozda,« je pripomnil direktor Kračun. »kmalu dozoreti in sprevideti bo potrebno, da ne moreta obstajati dve organizaciji v enem sistemu z enakim programom. Možne rešitve in predlogi obstajajo. Za njihovo uresničitev pa bo potrebno veliko medsebojnega hotenja ter pozabiti na preteklo zgodovino, ki škoduje obema delovnim organizacijama.« Pri vseh teh razmišljanjih, oziroma potrebah podpiramo stališče sozda za začetek reševanja problematike tovrstne IMP-jeve proizvodnje,« pravi Kračun.

M. P.

ZAHVALE

Ob smrti moje drage mame se iskreno zahvaljujem osnovni organizaciji sindikata in vsem sodelavcem Telekomu za darovano cvetje in izrečeno sožalje. Posebej se zahvaljujem vsem, ki ste jo pospremili na njeni zadnji poti.

BOŽENA ŽIDAN
z družino

Ob smrti mojega očeta Staneta Šeska se iskreno zahvaljujem sodelavcem delovne organizacije Telekom in Ten za izraze sožalja. Še posebej se zahvaljujem vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti.

STANKA TELEBAK

Ob izgubi moje ljubljene mame se najiskrenejše zahvaljujem sodelavcem Elektromonterja za izrečeno sožalje in darovani venec. Hvala tudi vsem, ki ste jo pospremili na njeni zadnji poti.

VIKTOR ŽIBERT

